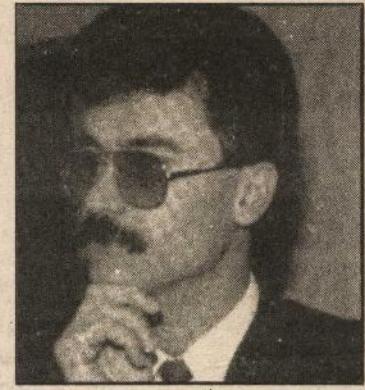

welat

Sal:2 Hejmar:97 26 Kanûn-1 Çile 1993 10.000TL (KDVD) Rojnameya Hefteyî

Jan Dost:

*'Ez helbesta xwe
di bêdengiyê de
dinivîsim'*

Rûpel 13

Li hember zilm û qetlîamên ku ji aliyê dagirkeran ve li gelê Kurd tê kirin

Mesa Azadiyê dest pê kir

Tekoşîna ku li Kurdistanê ji hêla şervanên serxwebûnê ve tê ajotin, ji rewşenbîr û saziyên demokratik jî destek distîne. Rewşenbîrê Kurd li Tirkîye û li welatê Ewrûpayê bi yên gelên din re dikarin pêwendiyê, bi piştgiriya rewşenbîr û saziyên biyanî, çalakiyên pirr mezin û girîng li dar dixin. Bi çalakiyên wek meş, civîn, konferans, greva birçîbûnê û hwd zilm û qetlîamên dewletê dagirker protesto dikin. Bi vî awayî rewşenbîr dixwazin bala raya giştî ya dinyayê ber bi pirsgirêka Kurdî ve bikşînin û rê li ber neheqiyên ku li gelê Kurd tê kirin, bigirin.

Calakiya rewşenbîrê Kurd ya dawî roja 23'ê meha Kanûn li Almanyayê dest pê kir. Bi pêşengiya Yekîtiya Rewşenbîrê Welatparêz ên Kurdistanê, bi qasî sed hûnermend, nivîskar, evûqat, doktor û helbastvan ên Kurd li Bonnê dest bi meşeke ku wê deh roj bidome kirin. Meşa Azadiyê wê di 3'ye meha Çile de li Brukselê biqedê. Di meşê de ji xeynî rewşenbîrê Kurd, yên biyanî jî hene. Ev meşa ku di navbera Bonn û Brukselê de pêk tê, ji vêga ve bala raya giştî ya dinyayê dikşîne ser xwe. Meş li derive di şertêne pirr dijwar û di nav sermayê de didome.

Rûpel 8

Rewşenbîrê Kurd berê jî, gelek caran bi beşdariyeke mezin bi pêşengiya ERNK'ê li bajarê Ewrûpayê meşiyabûn.

DI VÊ HEJMARÊ DE

Kurd çîma bi Kurdi
naxwînin?

Rûpel 16

Salên xwedîtina
şanoya Kurdi
Pismam

Rûpel 11

Ziman kîlîta vekirina
dergehan e!
Zagros Zerdeşti

Rûpel 10

Alo Kurdistan
Lokman Polat

Rûpel 15

Dew û mast bira ne,
ji ber ku maka wan
şîr el!

M. Dewran

Rûpel 14

Li Kasselê şevek ji
şevêni Cizîra Botan

Rûpel 9

Sukira qu!

Nîzamettin Toğuç

Rûpel 9

NETEWEYÊN KU DÎROKA XWE NIZANIN WEK MIROVÊN BÊHİŞ IN

Dîrokzanê Îngilîzan A. Toynbee wiha dibêje:
"Felaketa herî mezin ji bo neteweyekê ew e ku
dîroka wê ji aliyê dijminê wê ve bê nivîsandin."

Rûpel 12

NY'Ê JI İSRAİL DAXWAZA VEKİŞINA JI ERDÊN FILİSTİNİYAN KIR

Asembleya Giştî ya Neteweyê Yekbûyi, bi biryarekê piştgiriya xwe ji bo peymana Aştiyê ya Rojhilata Navin nîşan da.

Rûpel 4

Em çiya ne!

Em çiya ne
Asêgeh in, war û cih in
Parêzgeh in
Bilind in bilind
Bingeh in bingeha
şervanên Kurd

Em serî hildidin
Tu carî natewînin
Wek terezê bombe
Wek baranê gule
Wek kuliyan berfê ber
Bi serme de dibarînin
Bi bombeyen napalmê
Serî li me hildiweşînin

Lê em çiya ne lo!
Tu car serî natewînin
Li hember balefir û firokan
Li hember tanq û topan
Wan lehengan
Wan egîd û merdemêran
Hembêz dikan dihemînin

Em çiyan e lo
Ji şervanan re hêlin in
Em top in çek û ber in
Tevde kozik û kemîn in

Em Zagros in
Bingeha Kurd û Kurdistan
Em Gabar in
Bi xwîna Egîd
Dar û berêne me hatine
avdan

Em Herekol in
Tim li ser me ye şerê giran

Em Agîrîn e
Rekî û zirh in
Ji bo lehengêne Serhedan
Ew kê gotibû
"Li vir binerd e
Kurdistan?"

Bila bibînin
Çawa li ser me digere
Govend û dîlan
Em Cûdî ne
Em in dilê Mezrabetan
Ne tofana Nuh bi tenê
Li serê me çebûne hezar
tofan

Lê em çiyan e lo!
Em gund in
Em in bajar û şarîstan
Ta em hebin
Xira nabin
Winda nabin
Wê hebî Kurd û Kurdistan
Jîr Dilovan

Xayînê ji malê

Mesûlê xerakirina Licê û qetilkirina gelê Kurd Hîkmetê Çavbeloq. Mihemed Nûriye Serberjêr û mebûsên Kurd ên ku di nav partiyêna faşistên ku giş di emrê artêşa taybeti de kar dikan in.

Di dinê de tu neyar wek neyarê gelê Kurd dijwar û bênamûs nîn in. Bi neyarê me re tu merhemet tune. Tu caran dilê neyara bi tu însanan naşewite. Heyanî ku em neyarê xwe nas nekin û em jê fêm nekin emê tim bêx xapandin.

Neyarê me di diroka me Kurdan de tim û tim em bi derewan (virân) xapandine û bidarê zorê û qetilkirina sed hezaran em bindest kirine. Di dema iro de ji bi her awayî neyarê me dixebe ku gelê Kurd biqelîne.

Di dema dewleta koledar de rewşenbîrê Yewnanîstanê li nav dinê geriyan û gotin: "Tu gel wek gelê Kurd şervan, mîrxas, camêr û mîvanhez tun in." Û gotina wan rast e.

Lê em ci bikin gelê me feqîr û belengaz maye. Ev feqîr û belengazî ji destê me ye. Gotina pêşîya dibêje : "Heke kurmê darê ne ji darê be, dar narize."

Di dema iro de, di têkoşîn û pêşveçûna şoreşa gelê Kurd de, neyarê me bêcâre maye û çareya xwe di qetilkirin û şewitandin gelê Kurd ditiye.

Neyar ji bo ku lepê xwe yê bixwîn û rûyê xwe yê hemû qirêj binuxumîne çavbeloqê Hîkmet Çetîn kirine Wezîrê Karê Derveyî û wek perdeyê bidin ber rûyê xwe yê qirêj. Mehmet Kahraman ji kirine Wezîrê Mafê Mirovan ji bo ku bibêjin mafê Kurdan nayê xwarin û wezîr ji, ji wan e. Bi vi awayî kirin perdeyek, dan ber rûyê xwe yê qirêj.

Hetanînihaka van nokeran têra wan nekiribûn û Mehmet Nûri Yilmaz anîn holê û kirin hevkarê xwe. Mehmet Nûri ki ye? Miroveki Kurd û alim e. A rast alim, li cem gelê feqîr û bêmecal cih distîn. Cihê Mehmet Nûri ji gerek li cem

gelê feqîr û bêmecal bûya. Lê em iro dinêrin Mehmet Nûri ola İslâm li gor fêdeya dagirkir û xwînxwaran diguhêze û ji bo mafê wan xizmete dike.

Bi vi awahî ji bo dewleta dagirkir û çend quruş pere gelê Kurd û îmanâ xwe difroşe.

Hal hazır iro bûye serokwezîrê oldaran, ji bo ku gelê Kurd bixapîne û şoreşa wan serfiraz nebe. Dibêje bila dewlet alîkarîye bi meleyê Kurdan re bike û meleyê Kurdan bixe xizmeta şerê taybeti.

Lê ezê pirsekê ji Mehmet Nûri bikim. Çend meleyen Kurdan de tim û tim em bi derewan (virân) xapandine û bidarê zorê û qetilkirina sed hezaran em bindest kirine. Di dema iro de ji bi her awayî neyarê me dixebe ku gelê Kurd biqelîne.

Di dema dewleta koledar de rewşenbîrê Yewnanîstanê li nav dinê geriyan û gotin: "Tu gel wek gelê Kurd şervan, mîrxas, camêr û mîvanhez tun in." Û gotina wan rast e.

Lê em ci bikin gelê me feqîr û belengaz maye. Ev feqîr û belengazî ji destê me ye. Gotina pêşîya dibêje : "Heke kurmê darê ne ji darê be, dar narize."

Di dema iro de, di têkoşîn û pêşveçûna şoreşa gelê Kurd de, neyarê me bêcâre maye û çareya xwe di qetilkirin û şewitandin gelê Kurd ditiye.

Neyar ji bo ku lepê xwe yê bixwîn û rûyê xwe yê hemû qirêj binuxumîne çavbeloqê Hîkmet Çetîn kirine Wezîrê Karê Derveyî û wek perdeyê bidin ber rûyê xwe yê qirêj. Mehmet Kahraman ji kirine Wezîrê Mafê Mirovan ji bo ku bibêjin mafê Kurdan nayê xwarin û wezîr ji, ji wan e. Bi vi awayî kirin perdeyek, dan ber rûyê xwe yê qirêj.

Hetanînihaka van nokeran têra wan nekiribûn û Mehmet Nûri Yilmaz anîn holê û kirin hevkarê xwe. Mehmet Nûri ki ye? Miroveki Kurd û alim e. A rast alim, li cem gelê feqîr û bêmecal cih distîn. Cihê Mehmet Nûri ji gerek li cem

Mele Xelîl Kurt

Kurê me
Ronahî
di 24'ê Kanûna
1993'yan de gihîste
du saliya xwe.
Bi navgîna
rojnameya **Welat**
em dixwazin vê dilşadiya xwe bi heval û
dostêne xwe parve bikin.

Dê û bavê Ronahî
Welat û Zekî Beyazit

Nivîsara Welat

Yekîtiya zimanê Kurdî

P êkanîna yekîtiya zimanekî, karekî dijwar e. Nexusim ku zimanê Kurdî be, ev hîn dijwartir e. Lê ev kar her çendî dijwar û giran be ji bi rêxistin û çareserkirina wî ne li derveyî derfetan e, bes bi wî şerî ku eleqedarêne pirsgrîkê bi awayekî zanistî li ser bixebeitin û serê xwe pê re bişenîn.

Yekîtiya zimên, bi yekîtiya neteweyî ve hişke hişk girêdayî ye. Bi çêbûn û geşbûna vî hesî re, rê li ber yekîtiya zimên ji vedibe. Li ser rûyê dinê gelên ku zimanê wan di bin dagirkirîya neteweyen din de ji hev ketine û bi geşbûna têkoşîna neteweyî ve xwedî li zimanê xwe derketine û bi pêş ve birine, pîr in. Gelê me ji wan gelan e ku ji ber sedema dagirkirîye ji hev belav bûye, ji xwe û nîrxên xwe yê neteweyê re hatîye biyanîkirin. Car caran kes û tevgeren biçuk hewl dabin ku li van nîrxên xwe xwedî derkevin ji, negîhiştine armanca xwe.

Em werin ser sebebên serneketina van hewldan. Çima heta iro yekîtiya zimanê Kurdî çenebûye û bi ci awayî ev hewldan dikarin bigihîjin encamekê. Wek hemû warêne din, di vê mijarê de ji, ji bo serketinê pêdîvî bi afirandina şertên objektif û subjektif heye. Şertên objektif amadebûna gel e. Yê subjektif ji hebûna saziyên Kurdî, xebatên kollekif û pîsporbûna li ser mijarê ye. Ger xebatên di vi warî de salêne berê yekîtiya zimên ne afirandine, ev ji ber ne amadebûna wan şertên jorîn in. Ew şert bi temamî tune bin ihtimala serketinê pîr kêm dibe.

Lê diyar e ku iro rewş ne ya berê ye û şertên ku ji bo serketinê pêwist in, amade

ne an ji li ber amadebûnê ne. Berê, xebat bi destê kesen bi

serê xwe û bêzanîstî çend istisna ne tê de- dihatin kirin. Bi

gişti hestêne neteweyî pîr qels bûn ji ber ku tevgereke nete-

weyî ya xurt tune bû. Nebûna tevgeren neteweyî yê xurt

hestâ neteweyî ji bi pêş ve nedibir û gel li hember zimanê

xwe ji zêde sersar bû.

Dema ku em vedigerin ser rewşa iro ya Kurdan dibînîn ku di deh salêne dawî de gelek tiş guherîne, civaka Kurd ji pîr a- liyan ve êdî naşibe ya berê û di her warî de li ber veguherîne ye. Ev şertên nû yên ku rewşa civakê bi lezgîni diguharîne, bi xwe re şansê pêkanîna yekîtiya zimanê Kurdî ji dertîne holê. Şerekî çekdar heye li Kurdistanê. Girêdayîye vî şerî têkoşîneke siyasi ji heye. Hebûna vî şerê xurt, rê li ber pêşveçûnen çandî, zanistî, wêjeyî û hwd vedike û dibe garantiya xebatên rewşenbirî. Bi saya vê tekoşînê, derfetên gi- ring ketine destê rewşenbirî.

Iro êdi, sazî, kovar û pirtûkên Kurdî têne weşandin û dibin dezgehîn ji xew şiyarkirina hestêne neteweyî yên şoreşger. Riya yekîtiya zimên ji vedibe bi vê yekê re. Her ciqas hê ji aliye xwendîn û nîvîsandina Kurdî hejmara xwendevanê Kurdî ne bi dilê me be ji, em dibîjin dema afirandina zimanê yekbûyi hatîye. Sazî û weşanên Kurdî ji derfeta xebateke kolektif bi destê xwe xistine, êdi bi pispori û awayen zanistî dixebeitin. Ev çalakî giş tesîrê li ser gel dikan ku dev ji wê ser- sariya berê ya li hember nîrxên xwe yê neteweyî berde.

Di diroka Kurd û Kurdistanê de tu caran pêvajoyeke wiha bi tevger û çalak û derfeteke welê musaît ne ketiye destê gelê Kurd. Ji ber vê yekê em dibîjin dema gavavêtina ber bi vejandin û xurtkirina hêjahiyyê me yên ku di nav lepê dagirkirîye de hatine telefkirinê ne. Divê hemû saziyên Kurd di vî karê girîng de xwe berpisriyar bibîn. Ji xwe ji mêt ve rojnameya me ev kar ji xwe re kiriye armanc. Li aliye din Enstituya Kurdî ya Stenbolê ji bi giranî li ser vê mijara yekîtiye disekine.

Em xebatên Enstituya Kurdî ya Stenbolê bi taybeti, yên di warê pêkanîna yekîtiya zimanê Kurdî de tegdir dikan û diyar dikan ku amade ne her cure aîlikariye pê re bikin. Wek rojnameyeke neteweyî emê piştgirîye bidin hemû xebatên ku yekîtiya Kurdan diafirinîn û dibin hêza aîkar ji bo têkoşîna serxwebûnê.

Di van mehîn dawî de Enstituya li Stenbolê xebatên xwe yên li ser problemen zimên tund dike, ji van xebatên encamîn girîng dertîne, sazî û rewşenbîrên Kurd ji xebatên xwe naydar dike û bala wan dikişine ser girîngi û hesasîyeta vê pirsgrîkê. Xebata Enstituya ya li ser salnameya Kurdî yek ji wan karen wê yên girîng e.

Di hejmarêne pêşîya me de, emê li ser van xebatên Enstituya bi dorferehî bisekinin.

.....NUÇEYÊN CENGÊ.....

Hêzên dewletê gundan xera dikîn, gel jî wiha bersiv dide:

‘Hûn xerakin emê avakin’

● Dewleta Tirk bi hatina zivistanê re êrîşen xwe li ser gelê Kurd xurttir dike. Roj nîn e ku gundekî neşewitîne û mirovekî nekuje û nexe bin çav. Ji ber vê zordariyê hemû gund vala dîbin û ev ji, ji bo dewletê tiştekî pêwist e. Dixwaze ew gundê ku aligiriyê didine PKK'ê, di zivistanê de perişan bîhêle, di navbera gundi û gerîlayan de dilsariyê çêbike. Rewş wisa dide xuyan ku hemû Kurdistân rabûye ser piyên xwe û li hember neyaran şer dike. Dewlet vê guherînê dibîne, ji ber wê diçe bi hinek xwesiroşen Kurdan re peymanan çêdiye. Bi wan kesan dixwaze gelê Kurd bixapîne û bikişîne aliyê xwe.

Navenda Nûçeyan-

8-9 Kanûn 1993: Hêzên dewletê li gundê Amedê, Sêrtê, Şîrnexê, Wan û Elezîzê operasyonan pêk tînin. Dixwazin ku ev gund cerdevanîyê bipejîrinin.

Li Siwêreka Ruhayê di nevbera gerîlayan û hêzên dewletê û cerdevanan de şer derket, 3 gerîla û 3 cerdevan hatin kuştin. Hêzên dewletê êrîş birin ser Taxa Gaziye ku li ser Serêkaniya (Ceylanpinar) Ruhayê gerîlayek kuşt.

Li Tekmana Erzeromê li gundê Körşûyê hêzên dewletê bi navê Seracettin Ok kesek kuşt.

Sê endamên kontrgerîla ji aliyê hinek kesan ve bi satoran hatin birîndar kîrin.

Bi navê Mehmet Emin Doğru kesek li gundê Candara Elihê (Batman) ev bû 28 roj ku winda ye.

Panzereke leşkeran li Silopiyê dema ku dewriye digeriya li mayin qelibî û der barê mirî û bîrîndaran de tu agahî nîn e.

10 Kanûn 1993: Gerîlayen ARGK'ê li Cizîra Şîrnexê avêtin ser taxa cerdevanan ji Eşîra Tayanê ku serokatiya wan cerdevan Kamîl Atak dike, di bû-yerê de 6 cerdevan 2 gerîla û sivîlek hatin kuştin, 24 cerdevan ji birîndar bûn. Li gorî agahîyên fermî, di bûyerê de 2 polis û li gorî çavkaniyê herêmî, du panzer li mayinâ gerîlayan qelibîne û 7 tîmîn taybetî hatin kuştin. Pişî êrîşa gerîlayan hêzên dewletê cerdi ser Taxa Cûdiyê kirin bi roketavêjan 30 mal rûxandin. Pişî van qewimînan hêzên dewletê çiyayê Cûdi, Gabar, Besstan, Herekol û Namazê dane ber bombeyan.

11 Kanûn 1993: Tabûra Deştanê ku li ser Çelêya Cûlemêrgê ye gerîlayen ARGK'ê avêtin ser, di navbera wan û hêzên dewletê de şer derket di bûyerê de sûbayek, 2 astsûbay û 15 leşker hatin kuştin.

Li gorî agahîyên AA'yê (Ajan-sa Anadolu) gerîlayen ARGK'ê, li gundê Axaçkonakê ku li ser Semsûrê (Adiyaman) ye, cerdi ser du malen cerdevanan kirin û 13 kes kuştin.

12 Kanûn 1993: Gundê Kêrsê ku li ser Xelata (Ahlat) Bîlisê ye, ji ber êrîşen kontrgerîla vala bû. Ji vî gundi 4 kes ji aliyê kontrgerîlayan ve hatibûn kuştin. Hêzên dewletê li Tûxê (Tatvan) zozanê Pihok, Evgaser, Taxisor

ku li ser gundi Ûranisê ne, gundi çavtîrsî kirin û xwestin ku ew dev ji zozanen berdin.

Êrîşen leşkeran li ser nehiya Varktinisê ku li ser Mûşê ye di-domin, ji bo ku gelê nehiyeyê çekan hîldin ew bi kuştinê çavtîrsî kirin. Hêzên dewletê avêtin ser gundi Dêranazik û Tarabasanê ku li ser navenda Çepeçûrê ne, ji bo ku gundi ji gundê xwe dûr-kevin ew bi kuştinê tehdît kirin. Li ser ferma ERNK'ê li İdirê şagirt neçûne dibistanan. Li Qosera (Kızıltepe) Mêrdînê bi navê Ömer Ağaoğlu kesek ji aliyê hêzên dewletê ve bi birîndarî ke-te bin çav. Li Dêrika Çiyayê Mâzî ku li ser Mêrdînê ye gelek kes ji aliyê dewletê ve hatin girtin.

Li Elihê, li navçeya Hezoyê (Kozluk) li gundê wek Girewê, Asê û Eynkozîk 28 cerdevan ji aliyê dewletê ve, ji bo ku bibin tîmîn taybetî tene perwerde kirin.

Hêzên dewletê operasyonêndorfireh li Çiyayê Cûdiyê pêk tînin, li gorî agahîyên herêmî 4 gerîlayen TIKKO li Dêrsimê ji aliyê leşkeran ve hatine kuştin. Li Dêrsimê Çiyayê Sorê hate bombe-kevin.

13 Kanûn 1993: Leşkeran gundiye da ber gulebaranê û kuşt, bi hinceta ku cerdevanî nepejîrandibû.

Hêzên dewletê avêtin ser gundi û gundîyan bi kuştinê çavtîrsî diken. Hêzên dewletê êrîş birin ser 14 gundi İdilê û ew bi kuştinê tirsandin, xwestin ku gelê gund bibe cerdevan û çekan bistîne. Leşker û tîmîn taybetî cerdi ser gundi Alakîvîsê ku li ser Sariqamîşa Qersê ye kirin, xwestin ku gundi bibin cerdevan. Di bûyerê de ji 17 kes xistin bin çav. Li İdirê hêzên dewletê avêtin ser gundi Ambarat, Kadi-kişlak û Necefê, ev gund (Necef) ye Azeriya ne, di malan de lêge-rîn pêk anîn û 2 kes xistin bin çav. Cerdevanê gundi Samêxan, Medres, Kêverük, Beyük, Serhêl û Ertevinê ku li ser Berwariya Sêrtê ne, çek danîn. Pişî bûyerê hêzên dewletê cerdi ser van gundan kirin û ew bi kuştinê çavtîrsî kirin, xwestin ku ew werin çekên xwe hîldin.

Leşkeran avêtin ser nehiya Cûmaniyê ku li ser Hewêla (Baykan) Sêrtê ye, 6 kes xistin bin çav û li gundiyan işkence kirin.

Li gundi Kurokê ku li ser navenda Mêrdînê ye leşkeran cara duymîn êrîş birin ser û ew malen ku nehatibûn xesirandin ji bin ve hilweşandin.

Êrîş û operasyonêndorfîrehez li gundi û dorê Misircâ (Kurtalan) Sêrtê didomin. Hêzên dewletê ji van gundan bi dehan welatparhez hu endamhen DEP'ê xistin bin çav. Leşker û tîmîn taybetî avêtin ser gundi Evcîm û Tecîriyê ku li ser navenda İdirê ne, li gelê gundi işkence kirin.

Leşkeran avêtin ser gundi Müşûdaliyê û Huseyînkentê jê 2 keç, 9 kes xistin bin çav. Li Amedê bi navê Mehmet Elçîçek meleyek ji aliyê hinek kesan ve hate kuştin.

Operasyonêndorfîrehez li Elihê her diçê zêde dîbin, ta niha 31 kes ketine bin çav, ji van 9 kes hatin girtin.

malen gundiyan xesirandin. Êrîşen dewletê li gundi Tekmana Erzeromê wek Körsü, Çevîrme, Haciomer, Devre, Komo, gundi navçeya Qarayaziyê li Xanî û Söylemezê didomin.

16 Kanûn 1993: Leşker û tîmîn taybetî li gundi Silipê ku li ser Silopiya Şîrnexê ye 5 xort kuştin. Li Elihê (Batman), Mêrdîn û Erzeromê di navbera cerdevan, leşker û gerîlayan de şer derket 2 cerdevan hatin kuştin. Gerîlayen ARGK'ê êrîş birin ser qeqola Xursê ku li ser Qosera Mêrdînê ye, der barê kuşt û bîrîndaran de agahî nîn e.

Gerîlayen ARGK'ê li gundi Haciomerê ku li ser Tekmana Erzeromê ye dest dane ser Santrala PTT'ê û kompîtur û faksa santralê derxistin, dû re santral rûxandin. Gerîlayen li gundi Kozlûyê ku li ser Xinûsa Erzeromê ye dest dane ser dibistanê û avahiyan PTT'ê, hinek malzeme birin, dibistan û tevî avahiya PTT'ê hilweşandin. Cerdevanen gundi Gilindor ku li ser Cizîrê ye, bi navê Ömer Dal û Osman Akil 2 kes kuştin. Li Elihê hêzên dewletê 10 kes xistin bin çav. Li Siwêrek û Wêrânşarê (Wiranşehr) ku li ser Ruhayê ne, hêzên dewletê 26 kes xistin bin çav û ta niha ji wan tu agahî nehatiye standin. Leşkeran li gundi Şatalatê ku li ser Kocaköya Amedê ye 2 mal şewitandin.

17 Kanûn 1993: Tîmîn taybetî li gundi Melazgir û Kopê (Bulanix) operasyonan pêk tînin, li gorî agahîyên herêmî 4 gerîlayen TIKKO li Dêrsimê ji aliyê leşkeran ve hatine kuştin. Li Dêrsimê Çiyayê Sorê hate bombe-kevin.

18 Kanûn 1993: Hêzên dewletê avêtin ser gundi Zozanê Nedervan, Mezir, Bongiya, Geliyê Misûr, Liçik, Pireş û Kanîkayê ku li ser Pasûra Amedê ne, 11 kes xistin bin çav û ta niha ji wan tu agahî nîn e. Tîmîn taybetî li İdirê êrîş birin ser maleke Terekemeyan, li kesen di malê de işkence kirin.

Leşkeran avêtin ser gundi Müşûdaliyê û Huseyînkentê jê 2 keç, 9 kes xistin bin çav. Li Amedê bi navê Mehmet Elçîçek meleyek ji aliyê hinek kesan ve hate kuştin.

Operasyonêndorfîrehez li Elihê her diçê zêde dîbin, ta niha 31 kes ketine bin çav, ji van 9 kes hatin girtin.

HAWAR

Dilbixwîn

Rê berdewam e

Bi Gündemê re Welat ji girtin. Tîmîn antîterorê nivîsîn hejmara Welat a dawiyê û xebatkarê wê xistine bin çavan."

Seyda A. Durre vecinqî, sar bû, çav tiji hêstir bûn û dest bi giriye kî giran kir. Pişta xwe da dîwêr û got: "Ji keça min a du(2) salî ci dixwazin? Welata min ci ziyan gi-handiye wan. aman! Bila gelekî neêşînîn dîlbera min li ber dil gelekî nazenîn e. Min soza temenekî dirêj dabû wê, hîna soz nehatiye cih... Xwe bigihînin dînyayê, na... na! Ew nikare tiştekî bike. Xwe bigihînin hev, çareyekê ji keça min re bibîn... Dema ku hozanvan bigirin, ci xwe radigire."

Roj 11.12.93 bû. Em di kongreya oldaran de bûn. Nûcyea girtina Welat gîhîş; nûcyeke xemgîn û reş bû. Me ji êşa xwe tevî ya mamoste Durre kir. Pişti kîliyekê serê xwe hilda û got: "Di girî de çare nîn e. Emê bişîn, wê me bikujin, emê di nava dîwarê zindanan de bîhênciqin... Lî emê li ber xwe ji bidin. Çare berxwedan e."

Bêhna wan geleki teng bû, nikaribûn 2 salan li dengê Welat guhdarî bikin. Şovenizm tenê xwe nas dike, ji bo parastina jiyan-a xwe ya rojekê amade ye hemû dîwarên jiyanê yên gelên din hilweşîne. Ev e, nivîs û wêneyen Welata me ya teze di desten polisan de ne.

Pêñûs ên me "zagonen antîterorê" nânasîn (nas nakan), ji top, tanq, demagojiya li ser megrefonan û ji mekutê "dad-gerîn" dageha ku tenê dizane bîryara kuştina me bide, natîrsin. Tu caran xama ku me ji mamosteyen nemir Xanî, Qadirê Koyî, Musa Anter, Osman Sebrî wergirtiye, bi zincirân nayê girêdan. Heke avnûsk (murekeb) nemîne ji, emê bi xwînî binivîsînîn, xwîn nemîne, emê bi hêstîren çavê binivîsînîn, çav bîmîcîqin emê bi keseran, bi êşan, bi janan, emê bi danê şewata goşte canê xwe daxwaza gel û hawara Kurdistana xwe bînîn ziman.

Heke li vir Welat bigirin, emê li vir derîn, li vir qedexê bikin, emê di şikeftên çiyayen Welat de redaksyonê ava bikin û bi daktîlo dengê Welat bigihînin xwendevanan. Ger ku bi bombeyen xwe şikeftan hilweşînîn ji, emê li kîleka pêñûsê tifinga xwe hilgîrin û her yek bibin welatek, bi awayekî din emê xwe bigihînin xwendevanan, vê carê wê dengê me ji yê berê bilindir be.

Ew mirinê ji me re dixwazin, em jî jiyanê ji xwe re dixwazin. Ew hevalen kuştin û qirkirinê ne, em jî hevalen aşti, demokrasî û mirovahiyê ne.

Şermeke mezin e! Ji bo ku pêñûsîn me, daktîlo, kompîtur û faksen ragihandina nûcyean bişkinin (xiş bikin) hemû "dadger", polîs, panzer, ebûqat û wezîrên xwe seferber diken. Heke wisa be baş e, nivîsîn me dikarin dijin min bitirsînîn.

Rê dirêj e, li dawiyê azadî heye. Azadî cesaretê, cane-mergiye, fedekariyê dixwaze.

Em neçar in xwedî li Welat derkevin. Welat dibistana me ye. Di vê dibistanê de em hînî hemû dersen jiyanê dibin. Ji vê dibistanê şehîd derketine, em nikarin di nava desten terorîstan de Welat bêxwedî bîhêlin.

Rê berdewam e. Dengê me bilindir e. Li hemberê êrîşen li ser Welat, ez bang li nivîskarê Kurd dikim: "Welat rûmet û nirxeke neteweyî ye. Hûn jî bibin xwediyê vê rûmet. Em bi hev re li ser rûpelên Welat kozika xwe bigirin û emê bi ser bikevin!"

Rêkkewtinî Gezze-Erîha Le ser yek pêk

Belen wabû İsrail hêzî supayî xoy le 13 iy em mange da le xakî Gezze û Erîha bikêşêlewê belam em kışandineweye diwa Kewt. İshaq Rabin gutî "13 iy meng ne belênêkî pîroze!" Em nekişaneweya karêkî gewrey le rewşî layengiranî rêkkewtinî Gezze-Erîha Yekem kird û biwe mayey kembûnewey rastgoyî ewan.

Em rêkkewtine her le seretaw le naw felestîniyekanda dijberî kira, roj be roj em dijberîye pere degrê û detenêtewe, herwiha cemaweriyeti Yasîr Erefat xoy le Kurî dedat û tund û tîji le naw felestîniyekanda pere destenê le dijî hêzî dagirker da. Gelék le hêze felestîniyekan dijî Gezze-Erîha westawin betaybetî berey millî û berey dîmokrasiy felestîn be Serokayetîfî Nayîf Hewatme û Care Hebeş û rekkirawî Hemas.

Hoy refiz kirdinewey em rêkkewtine le naw felestîyekan da xoy le çend xalêkda denwênê:

* Layenî kemî mafî felestîn-hiyekan lem rêkkewtineda nehûtunete di, hêsta nizîkey % 75 iy xakî ereb le bin destî İsrail da demenê. Herwha kêşey Qudis dirawete dem ba we. Wêray emane be giwêrey em rêkkewtine RRF le babetî kargêrî û asayış da debeta layengir hu hawpeymanî İsrail.

* Mafî penaberekân salî 1948 iy felestîn lem rêkkewtine da pîşt giwê xîrawin. Şayanî base jîmarey em penaberane xoy le 1,5 milyon dedat ke le hemû şîwênekî wilatanî Ereb û dinya da bilaw bûnetewe.

Gelék kasayetîfî nawdar le serokayetîfî RRF destî xoyan lem rekkiraweda kêşayewe, lemane: Şairî mezîn Mehmûd Derwês, Edward Seîd, û Xalid El-Hesen. Wa le jêrewê nimûney axawtînî hendêkyan werdegrîn.

derwêş delê: "Em rekkirawbe peyker û serokayetîyewe be kota hat û betal biwewe!"

Xalid delê: "Emrika û rojawa le pênew berjewendî xoyanda deyanewê aşî le Rojhîlatî Nawnerast da binecê biken û lem kareyanda zor be pelen, boye debû em xale leber çaw bigîrê, û felestîniyekan ziyyetir pê le ser mafekanî xoyan da bigîrî."

Belam Edward seîd delê: "Cûleke jiyanî Emeyan betewawî wêran kird, debû le aştbûnewey nêwan ereb û cû da, cû daway lêbûrdinyan le Ereb bikirdaye wek con Elmanya be hoy karî nazîstekanewe daway lêbûrdinî le cû dird le diway şerî yekemî dinya de."

NY'ê ji İsrail daxwaza vekişîna ji erdê Filistîniyan kir

Nûçeyen Derve- Asembleya Giştî ya Neteweyen Yekbûyi, bi biryarekê piştgiriya xwe ji bo peymana Aştiyê ya Rojhîlata Navîn nîşan da û ji İsrail daxwaza vekişîna ji cihêngirkerî yê Ereban kir. Ev deveren wek, Herêma Gazze, Rexa

DYA, İsrail, Komarê Domînîkê, Giravê Marshall û Micrôniesia bû. Nûnerê wan dewletên xwarê ji besdari civînê nebûn, 12 dewletên endamê Yekîtiya Ewrûpayê, Rûsyâ, piranîyê dewletên rojhîlâtê Ewrûpayê û Japonya.

Li herêma dagirbûyi, şer berdewam e. Îmkana avakirina xweseriya Filistîniyan ji ber şer û nakokiyê di navbera RRF'ê û İsrail de her diçe qels dibe.

Rojhilat û Qudis ji 1967'an vir ve ji aliyê İsrail ve hatine dagirkirin.

Li gorî nûçeyen Ajansa Reutersê ku roja 22'ê Kanûnê belav kir. Ev biryar bi dengê 92 dewletan li dijî 5 dewletan hate standin, 51 dewlet ji besdari civînê nebûn. Dewletan ku li dijî ve biryarê deng dan ev bûn;

Li aliyê din, lihevruñiştinê de navbera İsrail û RRF'ê de ji didomin. Piştî civîna sergirî ku li Osloyê pêk hat, îcar li gorî nûçeyen ku, Ajansa Reutersê di-de roja 21'ê Kanûnê, li Fransayê li cihêngirkerî veşarî wê civîneke dirêj pêk hat. Di wê civînê de nûnertiya İsrail Wezîrê Karê Derve Şimon Perez, ya RRF'ê

jî Yasser Abîd Rabbo dike. Dirêjiya wê civînê dibe ku, ji rojekê heta 3 heftiya guherbar be.

Wek, tê zanîn, Plana Xweseriya Filistîniyan li herêma Gazze û Erîxayê ji ber hînek nakokiyân kete tengasîyê, li aliyekî şerî li wê herêmê didome, ji niha ve şertê ku, vekişîna leş-

kerên İsrailî di 13'ê Kanûnê de wê dest pê bikira, pêk nehat, li ser hînek mijaran nakokî didome. Mijarênu ku li ser lihevkinin çenebûne ev in: Pîvana erdê ku li Erîxayê bikeve bin kontrola Filistîniyan, "Ewlekariya sînorê Misir û Urdinê wê bi destê kê çebibe?" û ewlekariya niştecihîn Cihû li herêma Gazze.

Rengê laîkî û demokrasiya Almanyayê

Nûçeyen Derve- Roja duşemê (20'ê Kanûnê) di rojeva polîtikî ya Almanî de guftûgoyeke balkêş qewimî. Her çiqas dewletan Ewrûpî xwe laîk nîşan didin ji hînek tişt mirovan dixe şikê. Rêvebereke Partiya Sosyal Demokrat, ji ber ku çend meh berê gotibû: "Divê navê Xwedê ji Qanûna Bingehîn bê hildan, sedema wê yekê ji wek, ji hev cûdabûna karên dêrê (olî) û karên dewletê (polîtik) nîşan. Gelek kes endamên Sosyal Demokratan ji tê de nerazîbûna xwe diyar kirin û êrîş birin ser wî. Rêveberê SPD (Partiya Sosyal Demokrata Almanyayê) Guenter Verheuer piştî wan bertek (reaksiyon) ên tund ji wê kirina xwe poşman bû, daxuyand ku ev gotin li ser navê partiye nekiriye, ew daxuyandek şexsî bûye.

Endamên Partiya Kohl gotin ku, her çiqas ev devlet laîk be ji di eynî wextê de Almanya welatekî xiristiyan e." Li ser mijara ku li ser guftûgo çêbû, di Qanûna Bingehîn de wiha tê gotin: "Em berpirsiyariyên xwe yên li hemberî Xwedê û mirovan dizanin."

Li aliyê din, rengê demokrasiya Almanya ji, di gel helwesta partiyen burjûwa li dijî Partiya Sosyalîzma Demokratik derket holê. Ji ber ku di hilbijartina eyaleta Brandenburg pêpelinga yekemîn de Partiya Sosyalîzma Demokratik bi ser ket, hemû partiyen burjûwa (Partiya Demokrat a Xiristiyan, Partiya Sosyal Demokrat, Partiya Azad a Demokrat, Partiya Keskan) li dijî PSD'ê hevkî pêk anîn û rê nedan ku, di pêpelinga duyemîn de bi ser keve.

Yekîtiya Êzîdiyan li Almanya cejna Êzîd pîroz kir

Celle, Welat- Cara yekemîn e ku êzîdî li welatê biyaniyan, li orf, adet û toreyen xwe bi awayekî tevhî xwedî derdikevin. Yekîtiya Êzîdiyan ku ji demeke nêzîk ve hatiye damezirandin, bi mebesta paras-tina toreyen di av êzîdiyan de û di dawiyê de paras-tina gel ji pişavtinê, xwedî li nirx û buhayê êzîdiyan derdikeve.

Di roja, 17. 12.1993' yan de ji bo pîrozkirina cejna Êzîd li bajarê Celleyê salonek hat girtin. Êzîdiyên derdorê Celleyê bi hev re cejna xwe pîroz kirin. Her wiha êzîdiyên li Amerîch ji dimînin, cejna xwe bi hev re pîrozkirin.

Li Celleyê komîteya Yekîtiye, mesajên xwe wendin. di nav mesajên mîvanan de ji, mamosteyê hêja nivîskarê rojnameya me Abdurrahman Dura axaftineke giranbuha li ser dîroka Zerdeş kir û bi firehî li ser yekîti û biratiya hemû dînê Kurdistanê sekînî. Nivîskarê Welat bi rêz Dilbixwîn ji mîna mîvanekî mesaja xwe da. Bi firehî li ser maneyêne cejnê sekînî. Li ser yekîtiya gel û qirkirinê li welêt dibin axaf-tina xwe bi dirêjahî domand.

Xirqe û berat bi amadebûna pêşîmamekî êzîdiyan hatin danîn û gel lê ziyaret bû. Pîrozkirin bi dîlaneke girseyî dawîbû.

Özcan Kılıç ji nû ve bû serok

Rêxistina DEP'ê ya navçeya Fatihê ji nû ve Özcan Kılıç ji bo serokatiyê hilbijart. Kongreya adetî ya yekemîn 19'ê Kanûnê roja yekşemê li avahiya navçeyê, li Aksaraya Stenbolê çebû. Serokê berê Özcan kılıç ji nû ve bi 4l rayî ji bo serokê navçeyê û A.Mecît Kapazan ji ji bo cîgiriye hatin hilbijartin. Özcan Kılıç di axaftina xwe de da xuyand ku madem bi rayên gel hatiye bijartın, hewce ye ku li ser riya wan bimeše û li meseleyên wan xwedî derkeve.

Teqîneweyek le Bexday

Le rageyandinekanî Iraq ewe hewâlî teqînewey otombiléki be mîn çenraw le Bexday Paytexit Da bilawkirayewe kele encamîda sê kes birîndarbûn. Herweha ajansî Firanis Pres rageyanid ke serçaweyekî polîs witwîti: Teqîneweke le yekêk le bazarekanî Belxday Paytexitda katjimîrê -5-y êware be katî Girînj rûydawe û bote hoy têkçûnî -6- otombîl û çendîn dûkanî bazirganî, eme û Polîs be diway lêkolînewey em rûdawe da ber pirsyananî sizadedat. Le layekî tirewe rageyandinekan wityan:

Sedam Huseyîn serokî Iraq bîryarî lêbûrdînî bo ew sê Brîtaniye derkird ke le Iraq le zîndanda bûn û azad kiran û Sedam bîryarekey beserokî encûmenî wezîranî pêshuy Brîtaniya Adwart Hîs rageyand ke halî hazir le Iraqê û Sedam be amadebûnî Tarîq Azîzî cêgîrî serok wezîran pêşwazî lêkird. Şayanî base em sê Brîtaniye bol Rayd, Maykil Wabzayt, Sîmon Din le berewey be rîgeyekî nayasayı hatibûne Iraq ewe gîranû le layen karbedestanî Bexdawê sîzeyekî ziorî benid kirdinyan be serda dirabû.

**Le rojinamey
Al Hayat**

Salih Günbat

Piştî 14 rojan (di mîjûya 23.12.1993'yan de 19 xebatkarê Gündemê li Stenbolê derxistin Dadgeha Ewlekarî ya Dewletê (IDGM). Piştî ifadeyên wan hatin standin 16 kes hatin berdan û 2 kes tewqîf kirin. Yek ji, ji ber sedemên leşkerî hate girtin.

Wek tê zanîn polîsên girêdahiyê "Têkoşîna bi Terorî re" roja 10.12.1993'yan girtibûn ser rojnameya Özgür Gündemê û tevlî mîvanan 107 kes xistibûn bin çavan, sê rojan navenda rojnameyê îsgal kiribûn, bi vê sedemê rojname sê rojan nehatibû çapkîrin. Piştî berdana 88 kesan îca polîsên maliyeyê girtibûn ser rojnameyê. Di vê cerdê de ji polîs'an dest danîbûn ser temamê ewraqîn muhasebe, belavkirin û idareyê. Jixwe kadroyen rêveberiyê ji, giş di bin çav de

bûn, dest danîbûn ser arşîva rojnameyê ji, digotin bi vî awayî ji qet rojnameyê nikarin derxînin. Lî piştî cerda polîsan bi sê rojan, bi alîkariya xebatkarê ku berê di Gündemê de xebitibûn, dîsa rojnameyê dest bi weşana xwe kiribû.

Hêzên dewletê tenê bi girtina ser navenda rojnameyê ji nesekinibûn. Temamê buroyen rojnameyê yên ku li bajarê din bûn ji (Amed, Wan, Elezîz, Îzmîr, Ruha, Mîrdîn û hwd.) polîsan bi ser wan ve ji girtibûn û temamê xebatkarê buroyan xistibûn bin çav.

Yên ku hatin girtin: Gurbetelli Ersöz (Berpîrsiyarê Giştî), Alî Rîza Halîs (Midûrê Dezgehê) ji ber sedemên leşkerî Hüseyîn Solgun (Alîgîrê Berpîrsiyarê Nîvîsaran).

Ji Buroyen din ji yên hatine girtin ev in Hasan Özgûn (Berpîrsiyarê buroya Amedê), M. Sîraç Koç (Muxabîr) û M. Şah

Xebatkarê navenda Özgür Gündemê piştî ku hatin berdan.

Yıldız (Muxabîr ji Büroya Amedê). Ji buroya Îzmîrê Serdar Karakoç (Berpîrsiyarê buroye) û Rîza Zingal hatin girtin.

Yên ku hatine berdan, ji navenda rojnameyê ya Stenbolê: ev in: Müslüm Yücel (Navenda Nîcîyan), Yurdusev Özsökmenler (İstixbarat), Düzgün Deniz (Arşîv), Faysal Dağlı (Servîsa Lîkolînê), Mahmut

Doğan (Navenda Nîcîyan), Ferhat Tugan (Ji Servîsa Karê Nîvîsaran), Nursel Polat (İstixbarat), Doğan Güzel (Karîkatûrist), Muhamir Kaus (Midûrê Muhabeyê), Mehtap Gürbüz (Sekreterâ rûpelan), Alî Seyhan (Mitbex), Mehmet Balamîr (Belavkar), Şemsettin Ecevit (Şofîr), Erdal Küm (Xebatkarê Zagrosê).

Ji DEP'ê şahiya dostanî û piştgiriye

S. S. Dilpolo

DEP'a Stenbolê ya navçeya Emînönüyê şahiyeke ji bo dostanî û hevgirtinîyê çêkir. Şev li Yenîkapiyê, li Restouranta Karîdesê li dar hate xistin.

Serokê DEP'a Emînönüyê İbrahim Yaman bi axaftinekê dest bi vekirina şahiya bi navê Şeva Dostanî û Piştgiriye kir û li ser giřngiye dema nû sekinî, rexne li siyaseta dewletê girt û wezîfeya besdaran bi bîra wan xist.

Hatîp Dicle, Remzi Kartal, Sedat Yurttaş, Sirri Sa-

kik, Orhan Doğan, Zübeyîr Aydar, Naîf Güneş, Felemez Başboga, Bahattîn Günel, Abdullah Kaya, Reşit Delî, Şükrû Çalı, Talat Üzüm, Ishak Tepe, Alî Yiğit, Kemal Parlak, Vecdi Köylüoğlu, Nîzamettîn Toguç, Osman Özçelik, Mahmut Kilinç, Zekî Albayrak ji besdari şahiye bûn.

Serokê Giştî yê DEP'ê Hatîp Dicle ji di şevê de li ser politikayê dewletê yên li dijî gelê Kurd û DEP'ê râwestiya. Dicle li ser şehîdên DEP'ê û yên demokrasî û azadiyê ji sekinî, daxuyand ku hewce ye ew qet neyên

Beşdarên DEP'ê di dema rîezgirtina şehîdan de.

jibîrkîrin. Hatîp Dicle behsa hilbijartina herêmî ji kir û wiha got: "Li pêşîya me hil-

bijartîn heye, hingê ji divê wek vê şeva hanê, em her deverê şen bikin. Divê em bidin bawerkirin ku em mafparêz û gelperwer in, û li dijî kotek û zoryîye, hovîtiyê û terorîzma dewletê ne?"

Dicle diyar kir ku ji bo heq û demokrasiyê her wê li ber xwe bidin û ji gel xwest ku wek mozén hingiv bin.

Di şevê de komên müzikê Koma Ciya, Koma Amed, Koma Rojhîlat, Koma Dengê Azadî, Kulîlkîn Medya, Grup Munzur Koma Govendê Serhîldan besdar bûn. Şahiya DEP'ê bitevîbûna ji du hezarî zêdetir kes ve bêteşqeles qediya.

Rûreşıya dewletê

Navenda Nîcîyan— Nêzîkî berî mehekî di televizyonâ HBB'ê, programa 'Anten' de li ser leşkeriyê hatibû sekinîn. Li ser vê yekê çêkerê programê Erhan Akyildiz û nûçevan Alî Tevfîk Berber, bi hinceta ku, "Gel li hemberî çûyîna leşkeriyê dilsar kirine", di 14'ê Kanûnê de, bi daxwaza Serokê Leşkeriyê yê Giştî Doğan Güreş ve, ji aliye mehkemeya leşkerî ve hatibûn girtin.

Akyildiz û Berber di mehkemeyê de, bi parêziyeke hevpîk xwe parasîn: "Dema ku em nûçe çêdîkin, xema me nîn e ku, kîfa Serokê Leşkeriyê tê an nayê. Em nûçeya rastiyê çêdîkin. Di civakê de, ci tiştîn

erînî û neyînî hebe, em li ser wan lêkolîn çêdîkin û diweşînin. Bi hinceta ev nûçeyâ ku me çêkiribû, kîfa Doğan Güreş nehatîye, ji ber vê yekê ji emir daye mehkemeyê û em hatin girtin. Ev li hemberî qanûn e ku Serokê Leşkeriyê yê Giştî emir û pêşniyâr bide mehkemeyan. Û bi vê girtinê ji, Qanûnê Usûlî yê Muhabemeyen Cezayê (CMUK) hatîye ihlalkirin."

Serokê Mehmeyê Mehmet Sever, mudaxaleyî bi van gotinan kir û wiha got: "Li vê derî CMUK tune û tu giřngiye CMUK'ê ji nîn e."

Piştî mehkemeyê Akyildiz û Berber, li ser xwestîna Ebûqat Hasan Biyikli ve hatin berdan. Gelek siyasetvan û nûnerên rîxis-tinîn girseyî yên demokratîk besdarî danişnî bûbûn. Ji aliye din ve nehiştin ku, mebusen DEP'ê Mahmut Alinak, Sirri Sakîk û nûçevanê Aydinlikê besdarî danişnî bibin.

BANG

Ji hemû rewşenbîran re

Gelî rewşenbîrên hêja!

Hevalên welatparêz!

Hûn bindestiya gelê Kurd, hûn hovîtiya dijmin, hûn bêdengiya dinyayê li ser vê rewşê dizanin. Rewşenbîr, beriya herkesî bi êşa gelê xwe dihese û hewl dide ku vê êşê çareser bike. Rewşenbîr, agirê gelê xwe yê tekoşînê di xwe de dibîne, ges dike û ji bo guhertina rewşa bedbext pêşengiya gelê xwe dike; hûn vê jî dizanin.

Hûn biryara gelê Kurd ji bo têkoşîn, berxwedan û azadiyê jî dizanin ku Kurdbûn, li Kurdistanê jiyîn gelek dijwar e. Gelê me, xwe li hember zordariya dijmin ji her dijwarî û zehmetiyê re amede kiriye. Em bawer in ku rewşa gelê me, ji aliyê we rewşenbîrên welatperwer, pêşverû ve zelal e. Divê piştgirî û alîkarî jî, ji bo vî gelî zelal be.

Bi vê giyanê em rewşenbîrên endamên YRWK'ê (Yekîtiya Rewşenbîrên Welatparêzên Kurdistanê) bi çalakiyekê, têkoşîna gelê Kurd ji gelê dinyayê re jî zelal dikan. Divê dinya bizanibe, ka li Kurdistanê çi diqewime, ka Kurd di nav çi dijwariyan de dijîn. Me dest bi meşeke dirêj kiriye. Bi vê meşê em dixwazin, bi can û çalakî jiyana gelê xwe, di jiyana xwe de bînin zimên. Em dixwazin hê bêhtir nêzîkî zehmetiyêن gelê xwe bibin.

Em ji bajarê **Bonnê** (li ber Parlamentoya Almanyayê) heta bajarê **Brukselê** (Parlamentoya Ewrûpayê) dimeşin.

Em dixwazin ku her kes bi êşa Kurd û Kurdistanê bihese. Em dixwazin bîdin ber çav ku heta welatê me di rewşeke wilo dijwar de be, wê ji me Kurdish re xweşî tune be.

Em bi giyanekê bilind bang li we rewşenbîrên Kurd dikan û dibêjin:

Werin di rojêن pêş de em hemû bi hev re bimeşin!

Werin em hemû bibin yek dil, yek dev li hemberî dijmin!

Werin em hê bêhtir êşa gelê xwe di jiyana xwe de bînin zimên!

Werin em di xizmeta gelê xwe yê zehmetkêş de hevdu xurt bikin!

YRWK – Komîteya Meşa Azadiyê

Cih û Dema Meşê:

Destpêk: 23.12.1993, Bonn (Almanya), Saet: 10.00

Dawî: 4.1.1994, Bruksel (Belçika)

Navnîşana têkiliyê: YRWK, Maxstr. 50–52, 53111 Bonn

Tel: 0228-630990, Fax: 0228-680715

Dema têkiliyê: 10.00 heta 17.30

Piyaw ebê bo sendinî heqqî le mirdin
sil neka her brûxê bes niye, takû
nesenirê nadirê.

*Helbestvanê Kurd
Fayiq Bêkes*

Tu mirî ez şîna te dikim...

Devşewitî xwarineke Kurdan a taybetî ye. Ar dixine nava rûn û diqelînin. Ji ber vê yekê ar di rûn de disincire û dibe wek hesinekî sor. Tu kes nikare wisa bi hêsanî kevçiyê xwe tije bike û bixwe.

Kebaniya malbatê ew roj devşewitî çekiribû, kesén mal li ser sofrê rûniştin. Xortê malê, kevçiyê xwe di devşewitîyê de kir û bi fenbazî bire devê xwe lê nexwar, di ber xwe de avête erdê. Bavê xort hê zanibû devşewitî pirr sar e ku lawê wî wisa bi hêsanî bi kevçiyân dixwe. Wî jî kevçiyê xwe li devşewitîyê da û bire devê xwe, lê devşewitî di qirrikê de ma. Çawa ku kozek agir bikeve qirrika wî, bû pirre pirra hêstiran ji çavên wî hatin.

Xort pirsî:

Bavo tu çima digirî?
Mêrik bi dengekî bilind:
Lawo tu mirî ez şîna te dikim!..

Savaş Ay û A Takimi dikarin herin Kurdistanê

Rojnamevanê Tirk bi rojnamegeriya xwe zehf caran forsê dikan. Hin ji wan ji bo xelkê bi xwe bidin bawerkirin, diçin welatê din û ji wan deran dînîsin, leqe leq dikan. Bi taybetî rojnameyênu ku tîraja wan bilind e, her yek ji wan çend muxabîren xwe bi pesnan pirr bilind dikan.

Hürriyet, nûçevaneke xwe dişine Amerikayê, Sabah du heban dişine Vietnamê, Milliyet jî çend nûçevanênu xwe ji bo Kafkas-yayê bi rê dike. Hinek ji wan, ji wan welatan nûçeyen ceng û şerîn ku li wir diqewimin dişinin. Dibêjin nûçevanênu me di nav şer de dînîsin. Carekê, nûçevaneke rojnameya Tîriyeyê di nûçeyake xwe de digot, ez di nav şer de me, berek di ser serê min re derbas dabin. Heta, hingê hinek faş bûbû û gotibû, 'min leşkerekî Sirb kuş.' Bi vî awayî nîşan dabû ku ji rojnamevaniya wî bêhtir fâşistiya wî bi pêş ve çûye. Lê bi rastî em bawer nakin yek ji wan bi tenê jî canê xwe bêxe xeterê ji bo rûmeta rojnamegeriyê. Giş derewan dikan. Van rojan Rojnameya Sabahê Savaş Ay zêde derdixe pêş û dibêje, Savaş ha li Vietnamê ye, ha li Amerika ye, an jî li Şamê ye. Gotineke Kurdan heye: "Şam dûr e, an mişar dûr e?"

Wekî hûn xwe wek rojnamevanê rewş û şertîn dijwar dihesibînin, kerem bikin herin Kurdistanê.

Ka binêrin li wir ci dibe. Ci hewce ye ku hûn herin heta Çin û Maçinê. Ev e Kurdistan li ber çavê we ye û hûn wê wek welatê xwe dihesibînin. Vêca hûn çima newêrin herin welatê xwe û di ser re gav diavêjin diçine Vietnamê. Erê em zanîn hinek ji we diçin Kurdistanê û programan jî çedikin. Lê em ne-behsa wê çûnê dikan. Ew çûyîn ne lê ye. Ji ber ku ew ne rojnamevanî lê polisiye.

Em meraq dikan ka Savaş Ay û Takimên din ên rojnamevan dikarin herin Kurdistanê, lê ne bi polisan re û bêyî ku kincen polis û timen taybetî li xwe bikin.

Ka carek ji wek rojnamevan, ne wek polis herin Kurdistanê û nûçeyake rast bişînin, ma qey hûn rojekê polisiye nekin wê ci bibe?

Gelo Savaş û A Takimi dikarin herin Kurdistanê wek nûçevan?

KÊ ÇI PEKAND?

"Cihê jinê teniştâ mîrê wê ye."

Dadgeha Bingehîn a Komara Tîriyeyê

Pêkenokên me!

Ji aliye parastina kultura Kurdan, mitirbêne pir alîkarî kirine. Gelek stran, çîrok û nirxên din bi saya wan hâtine roja iro. Ev kesana ji awira welatperwerî ve jî pîr dilpak in û hevalê hevalê xwe ne, li hember dijmin qet natewin.

SÛC NE YÊ ME YE

Mitirbêne Nisêbin berî l2'ê ilonê tev li dijî herdu super dewletan, Emerika û Rusyayê bûn (!). Rojekê ji ber problemen malbatî dikevin nav hev û pev diçin. Gelek kes birîndar dîbin û diçine nexweşanê. Li wir doktorekî Kurd heye. Doktor nema xwe direne û dibêje wan.

- Çima hûn pev cûn, ma ne eyb e? Hûn herdû alî jî hem xizmê hev in û hem jî Kurd in. Niha jî hûnê herin ber destê polêsan û karê we dê dirêj bibe, belkû jî hinek ji we têkevin hepsê.

- Kuro tixtor, bi elîm (ziyaret e) tu rast dibêji.

- Ma hûn neheq in, an aliye din?

- Bi xwedê ne ew neheq in û ne jî em.

- Çawa çedibe?! Yan hûn neheq in yan jî ew!..

- Bi xwedê ne sûcê wan e û ne yê me ye, sucê herdu super dewletan e. Ku ew tunebûna, ev şer jî dervediket!.

LAWÊ DEREWÎN

Jinikê keserek kişand û nêzî mîrê xwe bû û got mîrê xwe.

- Bi xwedê rewşa lawkê me pir xirab e...

- Ma ci nexweşîya wî heye?

- Gava qise dike dorê nade tu kesî û ez bala xwe didimê ku, gelek ji peyvîn wî jî derew in...

- Qet xema nexwe xanim, lawê me; yan wê bibe ebûqat an ji parlementer...

AXA Ü ŞÊX

Axe çû gundê cînar. Li wir şêxek hebû. Gava şêx çav li axa ket, keniya û hat ber bi pê ve;

- Tu bi xêr hatî şîrîkê hêja.

- Şêxê hêja, ma em şîrîkê hev î ci ne?

- Niha tu kes li dora me tune ye û eyba me yek e, ji ber vê yekê jî divê em vekirî qise bikin; tu bi zorê dixwî û ez jî li ser pişta nîşta û selawata dixwim. Ji aliye xwarinê û cihê xesarê tu ferqiya me tune, lê riyen me yê standinê hinekî cuda ne.

REWŞENBİR Û SEROK

Rewşenbir û serokên Kurdan, şopên xwe pirralî di stran, şîr û gotinan de çêkirine. Di pêkenokên me de jî ew, pirralî xuyanî dikan. Şopên wan li gorî kirina wan e (teorî û pratîka wan).

KAMÛRAN BEDIRXAN Û SEBRÎ BOTANÎ

Mîr Kammuran Bedirxan pişti bi destxistina otonomiyê li basûrê welêt, tê Kurdistanê. Evarê hemû kes dicivin û ji xwe re dest bi sohbetê dikan. Ji ber ku xelkê ji mîr fedî dîkir, ode hinekî bêdeng ma.

Mîr ev bêdengî şikand û ji rehmetiyê Berzanî pîrs kir;

- Tu Xwedê, ez dixwazim Sebrî Botanî nas bikim, ka ev li ci deverê ye?

Sebrî Botanî berî wê kîliyê bi rojnamevaneke Fransî re hevpeyvînek delal çêkiribû û helbesten wî hatibûn wergerendin û li Fransyê hâtibû belavkirin. Mîr ew helbesten wî xwendibû û gelêki di bin tesîra helbesten wî de mabû.

Berzanî lê vegerand;

- Ew kesê ku li teniştâ te (nik te, li cem te) rûniştî ye, Sebrî Botanî bi xwe ye.

Mîr berê berê xwe da Sebrî Botanî û jê re got;

- Bi Xwedê tu dîn î...

- Raste ez dîn im, lê hema bi Xwedê tu jî mîrê dînan yî...

Li hember zilm û qetlîamên ku ji aliyê dagirkeran ve li gelê Kurd têñ kirin

Mesa Azadiyê dest pê kir

Navenda Nûçeyan- Mesa Yekîtiya Rewşenbîrê Welatparêzê Kurdistanê roja 23'ye Kanûnê, li bajarê Bonnê bi civînek ji bo çapemeniyê li ber deriyê navenda YRWK'ê dest pê kir. Di civînê de li ser navê Komîteya Sazkirina meşê yek kes, nivîskar Abdurrahman Durre û Prof. İ. Şerif Wanli axîvîn. Meşê li dora 10.30 an dest pê kir. Berî ku meş dest pê bike, nameyek ku Ji bo Serokkomarê Almanayê Kohl yek ji bo Serokwezîr hatibû amadekirin, hate pêşkeshîrin. Ew meş bi navê "Ji Bonnê heta Brukselê Mesa Azadiyê" Ji aliyê YRWK'ê tê li dar xistin. Ji bo besdarbûnê 3 hezar rewşenbîrê Kurd, Türk û Alman, seri li YRWK'ê dan. Lî ji ber imkanen teknikî, hejmara besdaran bi 200 kesî hate sînorkirin.

Kesênu ku besdarî meşê dibin, kom avakirin navê koman ev in: Kemal Pir, Mazlum Doğan, Musa Anter, Ehmedê Xanî, Osman Sebî, C. Bedirxan, Hayrî Durmuş, Beritan, Faik Bucak, Nurî Dersimî, Mahsun Korkmaz, Maahir Çayan İbrahim Kaypakkaya, İsmail İbrahim, Mahmud Berzençî, Sînan Cemgil.

Armanca meşê ji aliyê rayedarê YRWK'ê ve wiha hate diyarkirin: "Ji bo rawestandina qetliamên ku Komara Türk li ser gelê Kurd dimeşine.

Ji bo ku, diyalogek siyasi di navbera PKK'ê û KT'ê de çebîne.

Ji bo ambargoya çekan li diji KT'ê pêk were. Jibo ku dewletten Ewrûpayî, pirsgirêkîn di navbera xwe û gelê Kurd de bi alîkariya nûnertiyyê ENRK'ê çareser bikin. U ji bo ku mafê gelê Kurd yê çarenûnisiyê bê nasîn." Bi awayekî giştî ji armanca meşê: "Piştigiriya têkoşina gelê Kurd ji bo azadiyê û protestokirina qetliamên KT'ê."

Mesa ku, roja 23'ê Kanûnê dest pê kir. Wê piştî 10 rojan li ber Parlamento Ewrûpayî ku li paytexta Belçikayê Brukselê ye, biqede. Ew meş wê 4 rojan li Almanyayê, rojekê li Holan-

Kurdên ku li Ewrûpa dijin, jin, zarok, pîr, ciwan giş qetliaman her tim protesto dîkin.

deyê; 5 rojan ji li Belçikayê bido-me. Di nava van 10 rojan de divê besar 250 km. bimesin û ji ber sermayê, Komîteya Sazger, ji besdaran xwest ku, tiştên wek lepik, tulumê xewê, çenteyê piştê, stomal û cilên germ temîn bikin.

Li ser riya meşê wê gelek çalakî pêk werin. Roja l'ê Çileyê li Brukselê xwepeşandekê (miting) wê li dar bixin, piştî gerevabircûnê ya du rojan wê roja 4'ê Çileyê bi civîneke ji bo çapemeniyê dawî lê bê.

Kesênu ku besdarî meşê dibin ev in:

M. Emîn Pencewînî (Helbestvan), Serhat Bucak (Nivîskar û Hiqûqnas), Bülent Uluer (Nivîskar), Mahîr Sayîn (Nivîskarê Kovara Kurtuluşê), Nadîr Usta (Berpîrsiyarê Nivîsan a Kovara Oncü), Beser Şahîn (Hunermand), Selîm Ferat (Civaknas), A. Hekîm Gülsün (Rojnamevan), Hüseyîn Kartal (Kurdolog û endamî lijneya rîveberî ya YRWK'ê), İmam Kiliç (Rojnamevan), Seyhîdhan Karaduman (Endamî YRWK'ê), Kazim Timurleng (Spîkerê radyoyê), Xurşîd Mîrzengî (Nivîkarê romanian),

Ahmet Üste (Hêvojkar), Oğuzhan Kayserîlioğlu (Lêkolfner û nivîskar), Adrew Penny (Rojnamevan), Efendi Yıldırım (Sendikavan), Hasan Anîl (Karbidest), Sadettin Aygün (Aborînas), İsmail seçkîner (Nivîskar), Musa İbrahîmoğlu (Hêvojkar), İhsan Göçmen (Memosteyê Fêrgeha berî dibistanê), Temel Demîrler (Nivîskar), Hasan Akyoi, İbrahim Çoşkun (Hunermand), Dr. Ali Kiliç (Lêkoliner), Mahmut Gergerli (Mamoste) Hunermend seyid-xan (Hunermand) Serafattin Kaya (Ebûqat), Mesut Hessô (Endamî Hevkomê, Tengezar ê şer), M. Şerif Müştak (Matematiknas-Serokê Komeleyen Memosteyen Kurd) Nazîhî Telek (Nivîskar) Haşim Kutlu (Lêkoliner-Nivîskar), İsmet celîk (Hêvojkar), Abdîn Yolerî (Şanoger), Hüseyîn Uçak (Hêvojkar), Halîl Yücel (Sekreterê Konfederasiya Komeleyen Kurdistanê), Samî Emîr (Rojnamevan), Fatma Dîkmen (Hiqûqkar-Hêvojkar), Zamanî (Hozan), Emekci (Hozan), Eyüp Bura (Feylesof), Rahîm Aydin (Pirtûkxanevan), Haci Osman (pedagog), F. Melîk Aykoç (Hêvojkar), Ali Balkac (Hel-

bestvan) Rebvar Reşîd (Nivîskar), A. Kemal Özcan (Wênesaz Rojnamevan) Nebahat Kanat (Filozof), Hesar Mîrza (Aborînas), Ali Malvuç (Helbestvan) Hejar (Bijîşk), Salih Sakîn (Hêvojkar), Oso Karaçan (Endezyar), Hasan İltemîş (Hêvojkar), Ahmet Yıldız (Bijîşk), Dilan Balo (Teknikarê diranan), Ali Özdemîr (Helbestvan), A. Haydar Yıldız (Wênesaz), Cafer Edîpali (Biyolog), Cemal Aslan (Endezyar), Aslan Kizilhan (Endezyarê Cumputore), Xelîl Welat (Wergêr), Ümmühan Sûrmeli (Aborînas), Reşit Hasso (Wênesaz) İlyas Emîr (Serokê Komeleya Hunera Yilmaz Güneyli derveyî Welat), Yildiray Beyazgûl (Endezyarê Pişesaziya Daristanan), Duran Kaçmaz (Endamî yi) Yekîtiya Esnafen Kurdistanê li Dîvîsburgê), Serhat Demîrbaş (Rexnegir), Rabia Sağnîç, Musa Sağnîç (Zimanzan) Mehmet Altun (Mamostoyê Teqawîtbûyi) Abdullâh Kiran (Zimanzan), Prof. DR. Nadîr Nadîrov Mehmet Önder (Sendikavan) M. Emin Mîne (Teknîsyen), Fevzi Özman, ekonomist, Xelîl be-reket (memosteyê dersên Din), Prof. Cemal Akin (Hiqûqnas), Şekîk Yavuz (Hêvojkar), Mir Selahattin Doğan (Hêvojkar), Vassîfe Telek (O.Hêvojkar-Pedogoy), Ozan Serhat

Welatparêzê ku, ji bo pişgîriyê besdar dibin ev in: Newroz Oremarî, Salih Gûnay, Nuriye Daniş, Ömer Daniş, Mehmet Balçın, Ali Aslan, Nizamettin Elçi, Musa Altun, Kemer Söylemez, Dilzar Midyat, Aydin Gûnay, Kemal Akçadağ, Mammer Merîç, Kemal Bingöl, Bülent Filîmcî, Ramazan Doğan, Akif Özdemîr, Mîseidîn Kiliç, Muzaffer Akçam, Selahattin Akay, Hasan Amanak, Hidir Murat, Ahmet Sömer, Ali Gûrsu, Hüseyîn Bayat. Berpîrsiyarê Rojnameya me Mazhar Günbat û Endamî Lijneya Kargeriya Enstituya Kurdi ya Stenbolê Nivîskar Felat Dilges, ji ber ku dewleta Almani wîze nedâ wan, nikarûn besdarî meşê bibin.

Muafiyeta DEP'vanan rakirin

Navenda Nûçeyan- Komisyonâ Dadiyê ya Meclisa Türk der heqê mehkemekirina Leyla Zana, Ahmet Türk, Mahmut Alinak û Serokê Giştî ye DEP'ê Hatîp Dîcle de gerara rakirina muhafiyeta li ser wan da. Di ifadedayînê de Mahmut Alinak bi endamê komisyonê Baki Tuğ re mu-naqeşa kir û cihê ifadedayînê terk kir.

Bi hinceta ku mebûsên DEP'ê di axaftinê xwe de li dijî yekîtiya ax û miletê Tîrkan propaganda û cudaxwazîyên kirine, li gorî Qanûnê Komara Türk xala 125'an idama wan tê xwestin.

Roja 23'ê Kanûnê Komisyonâ Dadiyê (edaletê) ya Mec-

lisa Türk ifadeyên Ahmet Türk û Mahmut Alinak stand, Dîcle û Zana ji ifadedayîn redkirin. Ji ber ku Orhan Doğan û Sirri Sakîk mazeret nişan dabûn, piştî ifadedayîna wan wê qerar bê dayîn.

Di dema ifadedayînê de Ahmet Türk sûcdariyên li hemberî Mebûsên DEP'ê redkirin û daxuyand ku cudaxwazî nekiriye, lê hebûna meseleya Kurd aniye ziman û iro ji wan gotinê xwe diparêze.

Mahmut Alinak ji di dema ifadedayînê de bi endamê Komisyonê mebûsê DYP (Partiya Riya Rast) Baki Tuğ re berîsîn hev û sûcdariyên wan red kir. Alinak diyar kir ku heke ji ber Kurdbûna xwe ew

wek PKK'vanekî bê dîtin Bakî Tuğ ji endamê TîT'ê, kontîgerîla û Hizbulâhê ye. Li ser nepakbûna rewşê Alinak salon terk kir.

Ji DYP'ê Baki Tuğ, Coşkun Kirca, Sadîk Avundukoğlu û ji SHP'ê Cemîl Şahîn ji bo rakirina mortalê li pêşîya darizandina (mehkemekirina) wan raya erê, ji SHP'ê Erdal Înönü, Mümtaz soysal, Cemallettin Gürbüz û Ezat Canan wek "prensîp" li hember derketin. Mebûsên ji RP'ê û CHP'ê neketin rayavêtinê.

Biryara Komisyonê ku di Komicînâ Giştî ya Meclisê de bê qebûlkirin wê riya mehkemekirina mebûsên DEP'ê bi cezayê idamê vebibe.

Nameyekî Çiller bo Barzanî

Navenda Nûçeyan- Serçawe resmiyekanî Ankara le lêdwânîkiyanda bo rojnamevan Al-Hayt witiyan: Serokî hûkûmetî Tîrka Tansu Çiller le yekemîn peywendikirdinîda legal seranî Kurd- le başûrî Kurdistan-da biryârida bem ziwanê wefdêk binêrête Helwî Erbil-Wefdeke nameyekî Çiller de-geyenine Barzanî ke welamî nameyeke pêşitir Barzanî arastey Çillerî kirdiwe û tiyâda daway kirdiwe ke hêrişe asmanî-yekanyan bo nawçekanî sinûri Kurdistan rabigirin. Çünke em hêrişane bûnête hoy ewey ke xelki ew naw- çene gûndekaniyan çolbiken em kareş rîge xoşker debêt bo ewey hêzeka-nî PKK ew nawçane wekû binskeyekî pitew bekar bîhînen

û lewêwe hêriş berneser Tûrkiya. eme û serçawekan delê: Nêrdirawekanî Çiller be Mesud Barzanî radegeyenin kegûwaye Ankara lew meseleye agadare û ew şîwênanê pê de zanê ke be hele bordûman kiraw, belam le heman katda debêt (Serkirdayeti Kurd- Başûr) he-iwîstî tûndütî le hemberî PKK werbigirê ke "2000" dû hezar pêşmergey le nawçey Zelêye. Le layekî tirewe, heman ew serçawane witiyan degî ew bir-yarey ke tiyâda rezamendi hûkûmetî Tûrkiya sebaret be ka-reba danî bajêri Dehok heye le nûsîngey Çillere û her katêk imzay bikat deykat, şayanî ba-se rijemî Iraq, le Tebaxî, rabîn-dûwewe karebay Dehokî birî-we.

Li Kasselê şevez ji şevê Cizîra Botan

Kassel, Welat- Bi mebesta pîrozkirina 15 saliya damezirandîna Partiya Karkeren Kurdistanê, roja 18.12.93'yan nêzîki 10 hezar Kurdan berê xwe dane şarê Kasselê. Polisan pîrozkirin qedexê kir. Kurdan qedexekirin nas nekirin, di navbera serbestkirin û qedexekirin de şer derket. Roja 18.12.93'yan Kurd mîvanê Kasselê bûn. Ji bo pîrozkirina sersala partiya xwe ji Hannoverê, Berlînê, Bielefeldê, Hamburgê û Bremenê, Kurdan qefle bi qesle berê xwe dane Eissorthalleya Kasselê.

Haya kesekî ji rewseke wiha awarte tune bû. Polis û tîmîn antîterorê salon xistibûne ablûkayê, çember kiribûn. Nedîhiştin kesek derbasî hundir bibe. Sedema nehiştinê wisa şirove dikirin: "Ferman ji me re hatiye ku em şevê qedexê bikin, ji ber ku çalakîyen PKK'ê qedexê ne..."

Dadgehê di 16.12.93'yan de, bîryara serbestkirina şevê standibû. Ebûqatê ku ji hêla Komîteya

Şevê ve hatibû girtin, pirsa qedexekirinê wiha ji Welat re şirove kir: "Qedexekirin ne bîryareke zagonî ye. Li gorî zagonen me şev nayê qedexekirin, eger hêzên ji zagon xurtir qedexê bikin, ew dibe tiştekî din..."

Hêzên ji zagonê mezintir axîfin. Polisan bîryara dadgehê weke lastikêñ kîşandin. Ji 17'ê mehê ve vê amadekariyên qedexekirinê kiribûn, hemû navgînê bikaranîna terorê bi xwe re anîbûn.

Ne tenê salona şevê, otoban ji, ji hêla polisan ve hatibûne girtin. Kassel li Kurdan qedexê bû. Kurdan ji Kassel li Almanan qedexekirin. Nêzîki çar hezar kesan otoban îşxal kir.

Tevî qedexekirinê ji, heya saet 16.00 nêzîki çar hezar Kurd li pêşîya salonê gîhîstine hev.

Polisan di aparlolan de bang dikirin: "Sloganan neavêjin, alan daxînin, belav bibin... PKK qedexê bûye. Heke hûn alên di desten xwe de veneşerîn eme bi

dijwarî êrîş bikin..." Bersiva gel ji talimata polisan bilindir bû: "Biji PKK, bijî Serok Apo, PKK gel e, em PKK ne!" Alén ERNK bilind pêl dan. Ciwanen ji nava gel derket, alek hilgirt û hilkişîya ser darekê. Al bi serê darê ve daleqand. Polisan; carekê li alê û carâ din li qedexekirina PKK'ê di-meyizandin.

Zibit û tilîlya jinan Cizîr dianî bîra mirov. Li aliyeke dîlan û dengê dahol û zirneyê, li aliyeke tembûra Koma Amed û Sîpan, li aliyeke slogan, ambolans û li aliye din mesajen wan hevalen ku otoban îşxal kirin e.

Polisan nikaribûn gel têxine bin kontrola xwe. Li dora saet 20.00 meşê dest pê kir. Polisan xwe danê pêşîya gel, meşa gel giran bû, kesek nikaribû bibe kelem. Li tehdîdên polisan guhdarî nedibû. Gel li talimatên Komîteya meşê guhdarî dikir. Li ser talimatîn rûdîniş, radibû, dimeşîya... Polis tecîyan, cesaret nedîkirin, gel weke bombeyan dagir bûbû, lê nedîhat provokasyonê. Tîmîn taybetî êrîş kirin, gel li ber xwe da, slogan avâtîn: "Berxwadan jiyan el!" Sê ciwan sivik birîndar bûn, birîna polisan girantir bû. Polisan bi sope û barîkat û faşîzma xwe ve êrîş kirin, Kurdan ji bi rihe PKK'ê bi qehremaniyekê mezin xwe parastin û li ber xwe dan.

Me li ser kursiyen, sersala partîye li derive, di bin ezmanekî avis de û bi redkirina bîryara qedexekirinê pîroz kir. Hem şev, hem meş û hem berxwedan. Her sê livbazi bi carekê tevlî hev bûn.

Saet bû 22.00. Dîsa serhîdan. Li vegerê yekî çîroka qedexekirina PKK'ê ji hevalê xwe re digot: "Gelo, pîrozkirineke wiha ji ya di salonan de ne ciwantir e!?"

Şeva Kasselê bû meşeke girseyî

Selîm Biçûk

Bi sedan polîsan Almanî rê birîbûn. Dixwestin gel bi sun de vegezinin. Ji bo Kurdan derbasbûn nava bajêr qedexê bû. Hemwelatiyên Kurd li hember vê bîryara faşistan, serî rakirin û dixwestin bi zorê derbas bibin nava bajêr. Tirombêlîn xwe rawestandin û di nava cadeyê de rûniştin. Nêzîki saeteke rê birîn. Her diçû hejmarâ gel pîr dibû. Bêhtir ji 5 hezar kes gîhîstîn hev. Bi hezaran ji polisan dora wan çepêr kir. Lî di dawiyê de polis bêçare man ku rî ji Kurdan re vekin. Bi meşeke girseyî û bi dirûşmeyen mîna:

"Biji PKK, Biji Serok Apo, Berxwedan jiyan e, Dewleta Tirk terorist e" û hwd. Berê xwe dan nava bajêr. Ji cihê bûyerê heta bi salonê, dûrbûna 5 kilometreyan gel meşîya. Di nava cade û kolanen Kasselê de polis bi hovîti bi ser gel de dihatin. Lî gelê Kurd i xwedî bîryar rê neda provakasyonen wan. Û tu bûyer derneketin. Hevalekî min ji polisekî pîrsî: "Gelo ewqas mafê mirovan li ba dewleta we ketiye? Polis bi mîdeki tal û tirş bersivand: Ma li ku derê mafê mirovan hene, heta ku

li ba me hebe."

Belê, parçeyek ji rastiya dewleta Almanya. Mafê mirovan kîrakek e, modeyek e. Di dema tê xwestin de li xwe dike.

Polise Alman nêzîki 2 hezar Kurd li Götengen ku 60 kilometr dûri Kassel sekinandin. Dixwestin wan bi sun de vegefrin da ku negîhîjin Kasselê. Gel ev bîryara faşistan protesto kir. Riya Hanover-Götengen-Kassel birî. Bi saeten cûn û hatin sekinandn. Gel di riya otoban 7'an de dest bi meşê kir. Ew rî venekirin heta ku daxwazên wî nehatin cih.

Li cihêkî din li nêzîki Kassel dîsa bi sedan hemwelatiyên Kurd otoban birîn. Û li gelek cihên din ku hejmara gel hindik bû, polisan hemwelatiyên me li pêşîya benzînxaneyan kom kirin. Dora wan pêçan û bi saeten di bin çavan de hiştin.

Di van bûyeran de hêza polise Almanî bi tevahî ket hawarê. Bi firokêñ helikopter ji jor û bi tirombêl û navgînê dij-terorê û bi hezaran polis li jêr. Meşvanan xwe gîhandin pêşîya salonê û li wir şeva xwe bi govendeke girseyî heta saet 9'an domandin. Li saet 9'an gel berê xwe da beledi-

ya Kasselê. Lî polisan bi hovîti, bi dar û jopan êrîş kirin ser. Bi dehan zarok, jin û mîr birîndar kirin. Çiqasî polis çavşor û hov dibûn ewqas hêra gel gurribû û qîr û dirûşmeyen wî bi hêz dibûn. Bi vî awayî meşa gel heta saet 10'an domand.

NÊRÎNEK

Nîzamettin Toğuc

Sukira qu!

Hevalen mîna min gundiñ baş zanîn, dema sukir qu! bibe, divê ji aliye hundir ve bî girtin. Nexwe wê bidi-re û pêşî lê nayê girtin. İro sukira KT'ê qu! bûye, tênağıhîje ji aliye hundir ve herî bike. Çiqasî pirç û palek heye ji derive ve dide berê, feyde nake. Jêderk xurt e. Tiştek xwe li berê nagire. Hûn têgîhiştin ez behsa ci dikim? Ez behsa tevgera têkoşîna rizgariya Kurdistanê dikim.

Rayedar û birêvebirên KT'ê der heqê pirsgirêka Kurdi de politîkayê fehş diajon. Agir li hundir pê ketiye, ew li derive ditefinin. "Aş çûye ew bi pey çeqçeqoyê ketine." Jixwe rewşa Kurdan li ber çavan e. Di her fersendê de didin nîşan ku, bi can û bi xwîn ji riya xwe nazivirin. Kongreya Yekemîn a A-warte ya DEP'ê (Partiya Demokrasiyê) mînakel delal e û bersiveke girîng e ji vê yekê re. Gelê Tirk ji, roj bi roj li diji vî şerî kirêt derdikeve. Naxwaze here leşkeriyê. Wê rojê bavê leşkerekî wiha digot: "Ez kurê xwe bi vê dewletê nadim!"

"En rîberen wan mirîş û gjikk be, nuklîn wan ji nav pîsityî der nayê." Erê hejmara parlamenteñ zarokê Nîhat Atsiz, Türkçe û Ecevit hindik in, lê jîrik û aqilmendê KT'ê yên iro ew in. Ya rast wesiyeta pêşrewê (selefê) xwe Atsiz baş pêk tînîn. Ji bo nîşandana rewşa KT'ê û nîjadperesten wê yên xwedî bîr û baweriyyen kevnepereşt û faşîst, ezê wesiyeta Nîhat Atsiz ku di sala 1941' de ji kurê xwe Yağmur (1.5 salî) re nîvîsiye diyar bikim:

"Kurê min Yağmur! Vê yekê baş bizanibe; komunîzm destxeteke neyar e ji me re. Cihû neyarên veşartî ne, ji bo hemû neteweyan. Rûs, Çin, Ecem, Yewnan neyarên me yên dîrokî ne. Bulxar, Alman, İtalyan, İngiliz, Fransız, Ereb, Sirp, Xirwat, İspanyol, Portekîz, Romen neyarên me yên nû ne. Japon, Afgan û Amerika neyarên me yên sibehê ne. Ermenî, Kurd, Çerkez, Abaza, Boşnaq, Arnavûd, Pomak, Laz, Lezgi, Gürçî, Çeçen ji, neyarên me yên navê ne. Ji bo têkoşîna bi hewçend neyaran re pêdivî bi amadeyeke baş heye. Bila "Tan(g)rî" piştgirê te be." (Bozkurt Güvenç, Türk Kimliği, S.363)

Bêguman ev wesiyet ku irobihata nîvîsandin bi hindikahî wê 5-6 dewletên din jî biketanê; wekî Libya, Lubnan, Iraq, Ermenistan, Iran, Swêd û hwd. Hûn gişt bi pêkenoka Xoce Nesredin û diz zanîn; piştî diz dikeve mala Xoce Nesredin her cîranekî wî qisûrek jê re dibîne û wî súcdar dike. Ew jî dibêje: "Erê ihmala min çêbûye, ev ji binî súcê diz tune." Em jî wiha dibêjin: "Di nav hewçend dewlet û neteweyan de qet xwedanxêrek tune!"

Kerakirin rehet e. Avakirin zehmet e. Mirovek dikare bi yek xeberekî dilê bajarekî bişkîne. Carina gundek sax nikare dilê mirovekî û bikire. İcar neyartiya nav malbatê malxerabûn e. Kurd û Tirk bira ne. Zarokê malbatekê ne. Neyartiya wan tofana giran e.

Dibe ku KT û çend dewletên biyanî ne li hev bin. Lî nabe ku dewleta Tirkîye û gelên di nav xwe de neyar bin.

Divê ev yek baş bê zanîn. Pirsgirêka Kurdi ji Kurdan bêhtir pirsgirêka Tirkan e. Heta Kurd negîhîjin mafên xwe yên mirovahî, Tirk ji azad û serbixwe nabin. Çawa lehengê bêhempa, mala rûmetê, şehîdê nemir Kemal Pîr gotiye: "Kurd qeyd û zincîrên piyê Tirkan in. Azadiya Tirkan girêdayî bi azadiya Kurdan e."

Diway geranewey hêminî bo nawçeve

Navenda Nûçeyan- Serçawî Kurdiyekanî (Kurdistanî Başûr) rayan geyand ke hêminî û asayış gerawetewe bo şarî Silêmanî, diway ewey le hêrisêk da bo ser binkekanî súpay Kurdistan 10 kes kûjînan û 65 kes birîndar bûn. Em hêrisêk le layen komelêk le layengiranî Partî Sosyalistî Kurdistanewê cê be cê kira ke salî par partekey xoyan tawanewe. Lem demaneda serçaweyekî Iraqî raygeyand: "Kecarékîr Hûkûmetî Iraq daway le wezîrî pêşuy xoy Mûkerem Talebanî kirdiwe ke nawberî bikat bo danûsandin legel serkirdayetî Kurd da, Mûkerem Talebanî iş wituwîti pêwîste yekêkî bawer pêkrawiy serkirdayetî Iraq im legel da bête Kurdistan ta wabestey her pirotokolêk bin ke encam dedrê."

Her lem naw bereda Fewzî Etrûşî lêpirsrawiy nûsingey Aûrûpay PDK wîfî ew hêrisaney ke le Silêmanî lîlâyen Mûhemmedî Hacî Meh-

mûdewe be encam geyenidrawe peywendi be êmewe niye û nawbiraw le partiî êmeda destî le kar kişandotewe. Herweha Atrûşî ew hewaleşî be diro xistewe ke endamêki gewreyan le layen çekdarakanî YNK ewe kûjîrabêt û witî: "Fayeq e Reşî lêpirsrawiy assayışî Silêmanî hîç hêrisêkî nekravete ser PDK û hîç pêwendiyekî bew rûdawewe niye ke 5 çekdarî YNK ey tiya kûjira û ew kare karêkî şexsiye û dûjîminayetî konî le diwawê bû."

Le encamî em rûdawaneda carêkî tir her-dü serkirdey YNK û PDK û Serokî Parlement û Serokî Hûkûmet kobûnewew rêkewtin namayekî niwêyan mor kird ta hemû kêşekan be aşti çareser bikirênek be pena birdine ber hêz û bekarhênanî çek.

Le rojinamey
Eşarq- Elewset ewe

Hin raman û dîtin li ser ziman û peyvên Kurdi

‘Ziman kîlîta vekirina dergehan e’

● Dîrok xaleke pirr girîng e ji bo pêna her neteweyê. Dema ku hêzek an dewleteke kolonyalist radibe ji bo dagirkirina welatekî din, berî her tiştî dixwaze wî gelî, an jî wê neteweyê jî zimanê wî/ê dûr bixe. Bi vê rêkê jî dixwaze dîroka wê neteweyê tune bike, kultura neteweyê ji navê hiltîne, di şûnê de kultura kolonyalisti bi cih dike û dimeşîne. Em iro vê diyardeyê (fonomene) bi hêsanî li Kurdistanê dibînin.

Zagros Zerdeşti

Wek tê zanîn, ziman yek ji xalêن bingehîn e ji bo pêna hemû gel û neteweyan. Li vir naxwazim zêde li ser vî tiştî rawestim. Ziman kîlîta vekirina dergehan e, bi wesîteya ziman neteweyek dikare behsa xwestek û viyana neteweyî ya xwe bike. Dîsa netewe dikarin bi hebûna zimanê xwe dîroka xwe bidin nivîsandin û bi egera zimên gel û milet dikarin dîrokên xwe dest nişan bikin û heqîqeta ji dayîkbûna hin belgeyên windebûyî yên dîrokî û nedîyar, bi riya wateyên peyvên ziman vegeînjin ji bo rastiya mîjûya wê neteweyê. Gelek car jî dibe ku bi peyvekê, rewşa aborî, civakî, ramyârî (siyasi) ya neteweyekê şareza bibe. An ji ku folklor paşmaya kar û xebata gel û neteweyê ye, ku her gel xwendî taybetiyeke folklor xwe ye, bi wê dikarin rastiya xwe binasin. Lewre folklor bi hemû rû û aliyen xwe ve behsa jiyana civakî, aborî, konevanian dike. Bêguman folklor gelan hemû gujbûnê jiyana wan gel û miletan digire hundirê xwe û heta dikare asta (dereceya) rewşenbirî û pêşevçûna gelan ji diyari bike. Helbet gotinê pêşyan ji beşek ji vê kelepora neteweyî ye. Ev kelepor, pêwist e bi zimanê zikmakî bê derbirin. Eger mîletek ji vê xala bingehîn hate qutkirin û dûrxistin wê çaxê wek mîletekî lê nayê mîzegin. Ew gel bi destê xwe nikare dîroka xwe binivîse, bi vî zimanê xwe yî dagirkirî.

GIRÎNGIYA ZIMEN

Dîrok xaleke pirr girîng e ji bo pêna her neteweyê. Dema ku hêzek an dewleteke kolonyalist radibe ji bo dagirkirina welatekî din, berî her tiştî dixwaze wî gelî, an jî wê neteweyê ji zimanê wî/ê dûr bixe. Bi vê rêkê jî dixwaze dîroka wê neteweyê tune bike, kultura neteweyê ji navê hiltîne, di şûnê de kultura kolonyalisti bi cih dike û dimeşîne. Em iro vê diyardeyê (fonomene) bi hêsa-

nî li Kurdistanê dibînin.

Dewletê dagirkir ên ku Kurdistan dagir kirine, hemû xebitîne ku zimanê Kurdi ji binî ve bibirin, bêguman bi mexseda qelandin û helandina neteweya Kurdi. Paşê gelek peyvên Kurdi dizîne ji xwe re kirine mal û samanê xwe û bi eşkere hawar dikin ku Kurd ne netewe ne û zimanê wan jî nîn e (!) “Zimanê Kurdi ji Erebî, Farisî û Tirkî pêk hatiye” dibîjin. Helwesta welatên dagirkir diyar e. Ew dixwazin Kurdan bêziman bîhelin, asîmîle bikin. Li vir dibêjim ku dewlet zimanê Kurdi didizin. Bi belgeyên xuyanî û zelal ev rewş tê dîtin. Di rastî de mirov neçar e ku bîbêje dizikirin û dizek in. Berî her tiştî ew dewletê dagirkir û kedxwar tim gotine neteweya Kurd nîn e, belki Tirkên ciyayı, Farisên resen (bi esil) û Erebîn eşîr in. Vêca ku hebûna neteweyekê neyê qebûlkirin çawa zimanê wê tê itîrafkirin ku zimanekî azad û cuda ye û yê gelekî din e? Dîsa mirov nikare bîbêje ku ji ber sedemîn jeopolitîk û cîrantîyê zimanê Kurdi ji gelên serdestên Kurdan hatiye wergirtin. Danûstandin di nav gelan de çebûne û hene jî, milet ji peyv û zimanen hev sûd (feyde) distîn. Bêguman hindek peyv bi riya pêwendiyêñ bazirganî, aborî, konevanî û teknîk ji hev tê standin û bikaranîn.

ZIMANÊ RESEN

Ew rastiyek e û jê re guftûgo naxwaze, lê dema ku peyv bêne nirxandin û şîrovekirin pêwist e ji bo zimanen resen bêne vegeînjin. Nimûne: “Robot” peyveke Rûsî ye lê mîna peyveke navneteweyî (cîhanî) tê zanîn. Ji bili aletê ku xwe bi xwe dilive peyvên “glasnost” û “prestiroka” hema hemû gel dixebeitînin. Lê rewş li Kurdistanê cuda ye û zimanê Kurdi ketiye ber êrişa dagirkiran, bi mexseda helandina sima û nîşanen neteweya Kurdi. Bêguman ev dizîn ji taybetiyeke kolonyalîzmê ye. Tiştê ku ez dixwazim

bibêjim ev e ku destnîşaniya hin peyvên Kurdi bikim bê çawa Tirk ji xwe re kirine mal û saman. Hêvîdar im ku ev kar gaveke biçük be ji bo xizmetkirina zimanê Kurdi û bi dagirkiran ragihînin ku zimanê me hebûna me ye û em ne razîne peyvên Kurdi bi mebesta çekîn xeternak bêz dizîn û li hemberî Kurdi û helandina gel bêz bikaranîn.

PEYVÊN KURDI

Niha hînek peyvên Kurdi bi belgeyên selmîn ji dizînê rizgar dikin û wan li zimanê xwe yî şîrin vedigerînin. Ev peyv ev in: Sûrahî, çerçeve, kız, dükkan, hafta, çarşamba günü, perşembe günü, derbeder, çapraz, sarhoş çocuk û hwd.

Bêguman bi sedan bêjeyen (peyvên) din jî hene. Niha em hînek ji wan yek bi yek şîrove diki û rastiya wan li ber çavên rewşenbirî û xwendevanan din.

Sûrahî; nav e û ji du peyvên hevedudan pêk hatiye. Sûr+ax. Wek tê zanîn peyva “sûr” di Kurdi (Soranî) de navê rengekî ye. Peyva “ax” peyveke Kurdi ya resen e, di Kurmanciya Jorîn de, di wateya (maneya) zeviyê de

Niha hînek peyvên Kurdi bi belgeyên selmîn ji dizînê rizgar dikin û wan li zimanê xwe yî şîrin vedigerînin. Ev peyv ev in:
Sûrahî, çerçeve, kız, dükkan, hafta, çarşamba, perşembe, derbeder, çapraz, sarhoş çocuk û hwd.

Bêguman bi sedan bêjeyen (peyvên) din jî hene. Niha ez hînekan ji wan yek bi yek şîrove dikim û rastiya wan li ber çavên rewşenbirî û xwendevanan radixim.

demê ye û belgeheke ji bo resenetiya Kurdi û şaristaniya wî.

MÎNAKÊN BALKÊS

Çerçeve; ji du peyvan “çîwar+çêwe- (çêve) pêk tê. Gotina çîwar di Kurdi de hejmara ke ku di navbera sê û pênc de ye. Di Tirkî de tê hemberî hejmara “dört”. Bêjeya çêwe di Kurmanciya Naverast de bi mebesta “dar” tê ku hatiye jekirin, birîn û hisk û ziwa bûbe. Di Kurdi de zehf nimûneyen peyvên hevedudan (cotpeyv- cotwûse) hene: “Çil û çew”, “çêwekut” li Erdelanê, li Silêmaniye “birbenî dar û sim tasîn”, “çêwe dest” li Erdelanê, li Silêmaniye bi “dardest” tê. “Çêwekarî” li Erdelanê, li Silêmaniye bi wateya “darkarî” tê.

PEYVÊN KU KETINE NAV TIRKIYÊ

Bi ronîkirina jorîn xuya di be ku ne “çerçeve” ye ku Tirk kirine samana xwe. “Çiwarçêwe- çarçeve” bi wateya çar aliye yeksan (wekhev) tê gotin, bêguman teşeyê endez-yariyê “hendese” yê dixe bîra mirov. Ew ji rastiyek din e li ser pêşvexistina endez-yariyê (muhendisiyê) di civaka Kurdi

Lê di Kurmanciya Jorîn de, li hêla Cizîrê dibêjin “kaneşikav- kuneşikaw”, wexta ku tîpa “w” piştî tîpa “a” tê dibe “v”. Wek duxuye ev gotin ji Kurdi ye. Tê zanîn ku ta dema me deriyen dikanan ji metaleke zexim tê çekirin. Bi Soranî dibêjin “cemelon, cemeliwîn”. Derî jî, ji nav du sporan hatiye helkendin, herdu cemseren (qutbîn) derî bi dirêjahî di nav van sporan de hatiye keshandin. Di wexta ve kirina derî de ev maden ber bi jor ve têne bilind kirin, wateya bi herdu cemseren bilind dibe. Wate di nav herdu cemseren de disekine. Peyv ji vê rewşê hatiye çekirin.

HAFTAYA TIRKİ

Hafta: Peyveke resen î Kurdi ye û ji hejmara “heft” hatiye. Lê cîma dengdêra “a” standiye. Cimki di Kurmanciya Naverast de ji bo “nîr”, tîpa “e” bi kar tînin. Piştî tîpa bêdeng “heft” ku bi tîpa “t” yê lê dawî tê peyv diguhere dibe “hefte” “heft mî ye û hefte” nîr e. Her wiha di herdu zaravayen Kurmanciya Jorîn û Naverast de ji bo peyva mî “ê” wek “Xwişkê, metê, dayikê” bi kar tînin. Ev destûr di Kurmanciya Jorîn de hatiye parastin, ji bo mînak: “Heftê û çar, heftê û pênc”. Lê di zaravayen Silêmaniye de bi şewuya “a” tê derbirin û dibêjin “hefta û çîwar, hefta û pênc” ku ev tîpa “a” ji bo mî ye. Dîsa di Kurmanciya Jorîn de ji bo nîrîtiyê dibêjin “kuro”, “bavo” peyv bi tîpa “o” kuta dibe. Di Kurmanciya Naverast de ji bi “e” ye dawî li peyvî tîniş, wek nîmûne: “Kur+çêp Kure, Mam+e= Mame” ji alyî din ve “heft” peyveke xwerû ye û mî ye. Lê hefta peyveke tek û nîr e. Di Kurmanciya Naverast de paşgira “ek” nîşana tek e ji bo navênu ku bi tîpa bêdeng diqedin û paşgira “yek” nîşana tek e ji bo peyva ku bi dengdêr dawî lê tê. Nîmûne: “Hefte- yek, pênûs- ek”. Lê di Kurmanciya Jorîn de û di hin devokên ya Naverast de nîşana navênu ku bi bêdeng kuta dibin “ek” e. Mîna “Gel+ek, pir+ek”.

Piştî van nirxandina tê fêmkirin ku “hefta” bêjeyeke Kurdi ye û zagona (qanûnê) bingehîn a zimanê Kurdi tê de heye. Edî ne pêwist e ku peyva hefta ku Tirk dibêjin “yedî” em bibêjin bi Kurdi ye û kelepora me ye.

**Werger:
Mehabad Kurdi**

Xebatek li ser şanoya Kurdî (Li başûrê Kurdistanê – 3)

Salên xwedîtina şanoya Kurdî

Pismam

Beriya ku em behsa qonaxâ salên heftêyan di şanoya Kurdi de bikin, pêwist e ku em awirekê bidin salên şestan. Ev sal berdewamên salên pênciyân ên şanoyê yên sist û lawaz in. Tevgera şanoyê her berdewam bûye, li never û bajarêni ji hev cihê. Lé berdewamiyekê bênu-tî, ne ji bo pêşxistin û geşkirina şanoyê bûye.

Di gel wan gavêñ sist û lawaz jî di van salan de hin gavêñ girîng ji bi ber çavan di kevin ku rî li ber wan xebatêñ remekî (ketûber) digirin Avakirina **Koma Şanoya Xebat** bi serokatiya hunermend **Xalid Dilêr** li bajarê Kerkükê, yek ji wan gavavêtinêñ girîng û berbiçav e di salên şestian de. Lé di dawiya salên şestan de hin destpêkên geş kîrin ku di salên heftêyan de şanoya Kurdi pê bixemile. Mîna:

1. Bedîe Dartas*: Cara pêşin e ku keçkeke Kurd diçe Beşa Şanoyê ya Akademiya Hunerêñ Bedew a Bexdayê û lê dixwîne.

2. Avabûna Komeleya Huner û Wêjeya Kurdi** (1969, Silêmaniye)

3. Avabûna Koma Niwandina Silêmaniye*** (1969)

Diyar e ku destpêka salên heftêyan seretaya zanistî û xala werçerxandinê ye di şanoya Kurdi de. Di van salan de şanoya Kurdi rabûye ser lingan û wek şanoyeke resen (bi esil) rî kudandiye. Béguman di van salan de rola kom û komeleyen şanoyî ji her xuya û bilind e û ew xemlenerên bingeha şanoya Kurdi ne.

Derketina kom û komeleyen şanoyî li bajarêñ Hewlîr û Kerkükê jî kirine ku hîn bêhtir xebatêñ şanoyî berfirhe û bêrepêş herin: Damezirandîna **Tîpiy Pêşrewiy Şanoyî Kurdi** (Koma Pêşengêñ Şanoya Kurdi)**** li bajarê Silêmaniye, roleke girîng û bi bandor (tesîr) hebûye di bîzava şanoyî ya wan salan de.

Berhemên şanoyan wek **Nefret lê Kiraw (Nefret lêbûyi)** Telet Saman, Çil-paw (Herî) û Meseley Sharék (Meseleya Bajér) Sebah Abdurahman li bajarê Hewlîr Lane Wan-zan (Cihê Bêwaran) û Xule, Çexmaxe (Xule Brûsk) berhemên Koma Pêşeng. Canabiy Mûfetîş û Piskey Terpir (Kalê Çikûs) jî berhemên Komeleya Huner û Wêjeya Kurdi ne. Listikên Filekey Xawenşko (Fila Padishah) û Çawiy Vietnam (Çavê Vietnam) ên Koma Niwandina Silêmani, Behariy Dizraw (Bihara Diziyay) û Mereze (Med-

● Diyar e ku destpêka salên heftêyan seretaya zanistî û xala werçerxandinê ye di şanoya Kurdi de. Di van salan de şanoya Kurdi rabûye ser lingan û wek şanoyeke resen (bi esil) rî kudandiye. Béguman di van salan de rola kom û komeleyen şanoyî ji her xuya û bilind e û ew xemlenerên bingeha şanoya Kurdi ne.

● Di pey şikestina 1975'an de li bajarê Kerkükê ne bi tenê şano ji ber ku ziman û bizava çandî ya Kurdi bi awayekî fermî (resmî) ji aliye rejîma Baas ve hate qedexekirin ta niha şano lê nehatiye pêşkêşkirin û hunermendêñ wê ji li bajarêñ din ên Kurdistanê xebatêñ xwe dimeşînin.

reb) Kerkük.

Ew berhemên ku li jor navêñ wan bîhûrîn ên wan salan e ku nayêne ji bir kirin. Di sala 1974'an de ji cara yeke-mîn li Bexdayê Mîhrîcana Hunerêñ Kurdi hatîye sazkarin ku hîkariyeke (tesîreke) mezin li coşandina tevgera şanoya Kurdi kiriye.

Eşkere ye ku rewşa siyasî ji bi awayekî binyadî bi rewşa hunerî ve girêdahî ye. Salên 1970-74 ev sal in ku gelê Kurd li başûrê welêt di encama xebata deh salan de gihiyabûn hînek mafîn rewa (heqîn meş-rû) ku di beyannameya 11.3.1970'an de hatibûn da-xuyandin. Ew sal bi saya azadiya gel û xwîna şehîdan, şanoya Kurdi bi taybetî û xebatêñ çandî ji bi giştî guherîneke mezin di xwede dîtin. Lé helwesta welatparêzî ya rewşenbir û hunermendêñ Kurdi ku tim ji wisa bûye, pişti şikestina 1975'an dîsa berhemên serkevtî, bi girêdahiya xem û azarêñ gel û pêdiviyêñ (lazimatiyêñ) welêt hatine pêşkêşkirin.

Şanoyêñ bi navêñ **Nirxiy Azadî, Gumezék lê Dûkel (Qûbeyek ji dûmanê) pêşanga, Kuanuy Xamoş (Kûçiyâ agir vemirî)** ên Hewlîr berhemên niveka salên heftêyan in. Wan lîstikan di wan salan de rola xwe ya mezin û welatparêzî pêk anîne.

Di pey şikestina 1975'an de li bajarê Kerkükê ne bi tenê şano ji ber ku ziman û bizava çandî ya Kurdi bi awayekî fermî (resmî) ji aliye rejîma Baas ve hate qedexekirin, ta niha şano lê nehatiye pêşkêşkirin û hunermendêñ wê ji li bajarêñ din ên Kurdistanê xebatêñ xwe dimeşînin. Ev yek ji diyar e ku tevgera şanoyî ya Kurdi li Silêmaniye tim xurttir û pêşketitir bûye. Di nîvê heftêyan de gelek berhemên delal û xurttir û ser sehneye hatine danîn û bâne ji wan berhemên ijbîmecû. Minak:

1. Recep û Piyawxoran

(Recep û mirovxwar) Nivîsa Simko Nakam, Derhêner; Ahmed Salar, Koma Pêşeng

2. **Gule Mêzek** (Gula Qer-enfil) nivîsa Simko Nakam, Derhêner; Osman Çîwar, Koma Pêşeng

3. **Xec û Siyamend**; nivîsa Fuad Mecîd Misrî, Derhêner; Ahmed Salar, Koma Pêşeng

4. **Molet** (Muhlet); Nivîsa Mihêdîn Zengene, Wergêr Şîrko Bêkes, Derhêner; Ahmed Salar, Koma Pêşeng

5. **Giryan**: Nivîs û derhêner; Taha Baban, Komeleya Huner û Wêje

6. **Jiyan**: Nivîs û derhêner; Celîl Zengene, Komeleya Huner û Wêje

7. **Seley Nanker**: (Seleya Nançêker): Nivîsa Xâib Toime Ferman; Derhêner; Kamiran Raûf, Komeleya Huner û Wêje

8. **Pirdiy Arta**: (Pira Arta): Derhêner, Fazil Caf, Koma Niwandina Silêmani

9. **Ask** (Xezal): Nivîsa Şîrko Bêkes, Derhêner; Kerîm Osman, Koma Niwandina Silêmani

10. **Otello**: Nivîsa Shakespeare, Derhêner; Ahmed Salar, Koma Şanoya Zanko

Kebata şanoya Kurdi di salên heftêyan de xebateke resen û hewlîneke zanistî bûye. Di wan salan de çendîn berhemên gihiştî (kemîli) hatine pêşkêşkirin ku bûne xalêñ guherandinê di tevgera şanoya me de. Sala 1978 ku lîstika Xec û Siyamend di festivala salane yên unîversityeyen Iraqê de hate pêşkêşkirin, di nava hemû berheman de ci Kurdi û ci jî Erebî xelata yekemîn a festivalê wergirt.

Di nîvê duduyan a heftêyan de karkirineke cidî hebûye ji bo xwe amadekirina xewnêñ mezintir, damezirandina bîzaveke şanoyî ya xurttir û çaktir ku te de şanoya resen a Kurdi ji dayîk bîbe, diyar e ku hilgirê vi barê zor kom u komeleyen hunerî bûne û li pêş me navêñ

Dîmenek ji şanoya Xecê û Siyamend, Koma Pêşenga Şanoya Kurdi 1978, Silêmani

wan bi lîv kir. Di nav wan kom û komeleyan de nîvîskar û hunermendêñ bi karîn (tiwane) wek;

Omer Eli Emin, Simko Nakam, Fuad Misrî, Enwer Qadir Reşîd, Fuad Heme, Emin Axa, Taha Xelîl, Raûf Hesen, Ehmed Salar, Xazî Bârnî, Fazil Caf, Cihad Dilpak, Telet Saman, Omer Kerîm Axa, Osman Çêwar, Ferhad Şerif hebûne.

Ev kes rola xwe ya bi bandor kirine û gelek ji wan ta niha ci li derveyî welêt û ci jî li Kurdistanê xebatêñ xwe didomîn. Ev jî ku hewceyî nîşan-kirinê ye, şanoya Kurdi di wan salan de bingehêke çalak û bi kok bûye ji bo rîexistina rewşenbir û mirovîn şoreşgérén Kurd. Di wan salan de şanoya Kurdi ji ber mijarêñ xwe kîriye ku gel li hember dijmin bi grev û nimaişan derkevin. Béguman ev helwest mil bi mil bi şano re meşiyaye û ne ku li ser hesabê hunerê şanoyê. Şano timî car çeket siyasî û şoreş-

gerî ya bi tesîr bûye li ser destê hunermendêñ serbixwe çêbûye. Ne ku paşkoyen partîyên siyasî bûne û şano ji ne komeleyen ragîhandinê yên wan bûne. Béguman li vir hunermend hem wek ku helwesta siyasî û şoreşgérî ya xwe, der heqî gelê xwe û hem ji wek hunermend ku karê sereki yê wî/wê

**** Koma Pêşenga Şanoya Kurdi: Di 1973'yan de li bajarê Silêmaniye bi mebesta ku zêdetir rûmet bide karêñ zanistî û akademîk damezirî. vê komê xizmeteke mezin ji bo şanoya Kurdi kirije û hê jî çalakiyê xwe didomîne. Li başûr û rojhîlatê welêt xoşwîstê hunerhezan in.

xizmetkirine hunerekê be û şertîn mezin qezenc kirine.

Perawêz

* Bedîe Dartas: Di şanoya me de xebateke wê ya ber bi çav heye û ev e çaryek sal e ku xizmetê dike. A niha jî li Enstîtuya Hunerêñ Bedew a Silêmaniye Seroka Beşa Şanoyê ye.

** Komeleya Huner û Wêjeya Kurdi: Xebateke wê ya mezin di huner û şanoya me de heye. Ji 30 endamên wê bêhtir kes di doza Kurdi de serê xwe danîne. Di sala 1980'yan navê wê guherî û bû Komeleya Hunerêñ Bedew ên Kurdi û şaxêñ wê li gelek bajar û navçeyen başûrê welêt hene. Ta niha jî bi awayeki çalak xebatêñ xwe didomîn.

*** Di serî de wek koma müzikî û niwandina (temsîlkirina) Silêmaniye ava bû. Paşê ji hev vejetiyen û her şaxekê bi serê xwe karêñ xwe meşandin. Ev kom jî yet ji komên bi çalak in û niha jî xebatêñ wan berde-wam in.

**** Koma Pêşenga Şanoya Kurdi: Di 1973'yan de li bajarê Silêmaniye bi mebesta ku zêdetir rûmet bide karêñ zanistî û akademîk damezirî. vê komê xizmeteke mezin ji bo şanoya Kurdi kirije û hê jî çalakiyê xwe didomîne. Li başûr û rojhîlatê welêt xoşwîstê hunerhezan in.

Dîrokvanekî Rojavahî dibêje ku: "Dîrok bîra neteweyan e. neteweyen ku dîroka xwe nizanin wek mirovên bêhiş in."

Heta ku PKK derneketi bû rewşa neteweya Kurd ji wiha bû. Bîr û gumana xwe winda kiribûn. Ev rewş di demeke kin de nehate holê. Windabûna bîra gelê Kurd di demeke pirr kevin de dest pê dike. Împaratoriya Medan ji îxaneta Harpago hilweşiyaye. (B.Z. 550) Em karin bibêjin ku gelê Kurd ji wê rojê heta derketina PKK'ê nebûbû xwedan hişê neteweyî. Bi awayekî din nebûye xwediyê hişê xwe.

DAGIRKER Û KURDISTAN

Hezar sal e ku gelê Kurd dîl e Kurdistan jî di bin destê talanker, dagirker û zilma wan de maye. Di her demê de çavê dagirkeran di Kurdistanê de bûye. Ên ku dixwestin bibin xwediyê dinyayê, berî her derê xwe li ser Kurdistanê dîtine.

Şaristanî, nivîsandin, cara pêşîn li ser rûyê Kurdistanê dest pê hatiye kirin û der û dorêne xwe kiriye bin bandora xwe, serkêşî ji wan re kiriye, ji ber ku axa Kurdistanê pirr bi xêr û ber e. Bi alîkariya çemên Dicle û Feradê li Kurdistanê bereket pijiqiye. Ji aliyê ce-wahir ve ji gelek dewle-mend e. Di nav Kurdistanê de Riya Hevrîsim û Biharatê bihurine. Herêma Kurdistanê di navbera Afrîka, Asya û Ewrûpayê de cihekî leşkerî, aborî û siyasî digire.

LİSTIKÊN LI SER KURDISTANÊ

Ew taybetiyên jorîn bûne sedemên êrîşen mijokdar-an. Piştî van êrîşan Kurdistanana bihuşt bûye xopan. Kurdish xwe ji bîr kîrin, bûn leşkerên dijminen xwe û ji bo wan şer kîrin.

Ji bo ku Kurdish bînin vî halî gelek fêñ, fort, dek û derew li ser wan gerandin.

Ji bo vê yekê ol, êl û hêz bûn ambûrê destê dijmin. Ji xeynî vê ji êlîf (hozîtî) li pêşîya neteweyîbûna Kurdish bûye astengeke mezin.

1400 sal in ku hêzen

Dîrok û bîreweriya wê Neteweyen ku dîroka xwe nizanin wek mirovên bêhiş in

● Dîrokzanê Ingilîzan A. Toynbee wiha dibêje:

"Felaketa herî mezin ji bo neteweyekê ew e ku dîroka wê ji aliyê dijminê wê ve bê nivîsandin."

Ji xeynî Kurdish ku dîroka wan ji aliyê dijminen wan ve hatibe nivîsin gelek kêm in. Mijokdarên Tirk, Ereb û Ecem heya niha gelê Kurd nedipejirandin.

Her kesî koka gelê Kurd bi nîjada xwe ve girê dida.

Mirov li tu deverê gerdûnê rastî nîjadperestiyekê wiha nayê.

● Şaristanî, nivîsandin, cara pêşîn li ser rûyê Kurdistanê dest pê hatiye kirin û der û dorêne xwe kiriye bin bandora xwe, serkêşî ji wan re kiriye, ji ber ku axa Kurdistanê pirr bi xêr û ber e.

Bi alîkariya çemên Dicle û Feradê li Kurdistanê bereket pijiqiye.

serwer (hakim) Rom (Tirk), Ecem û Ereb ji bo berjewendiyênen (menfeetê) xwe ola îslamê li diji me Kurdish xebitandine. Ci çand, nirx, rûmet bi navê Kurdish hebûn ji navê rakirin an ji, ji xwe re kirin mal û lê xwedî derketin. Mejiyêen Kurdish bi çand û nirxen mijokdariyê dagirtin. Dîroka xwe bi Kurdish dan hîn-kirin.

FELAKETA HERÎ MEZIN

Dîrokzanê Ingilîzan A. Toynbee wiha dibêje: "Felaketa herî mezin ji bo neteweyekê ew e ku dîroka wê ji aliyê dijminê wê ve bê nivîsandin." Ji xeynî Kurdish ku dîroka wan ji aliyê dijminen wan ve hatibe nivîsin gelek kêm in.

Mijokdarê Tirk, Ereb û Ecem heya niha gelê Kurd nedipejirandin. Her kesî koka gelê Kurd bi nîjada xwe ve girê dida. Mirov li tu deverê gerdûnê rastî nîjadperestiyekê wiha nayê. Her gava ku mijokdar ketin tengasiyê û hewceyi gelê Kurd bûn, gotin: "Kurd bî-rayê me ne. Em gişt misilman in." Bi gotinêni bi vî a-wayî Kurdish xapandin, ew di nav xwe de pişafîn, qir kîrin, nefî (sîrgûn) kîrin. Ji aliyê aborî ve ji ew xîzan û jar hiştin.

DEMEKE NÛ

Nêzîkî 2500 sal e ku Kurdish di binê vê zilm û zorê de ne. Lî niha demeke nû dest pê kiriye. Bi raperîna 15.Tebaxa 1984'an bi sün ve gelê Kurdish bi ser xwe ve hat. İro di navenda Rojhîta Navîn de Kurdish roleke şoresserî tînin cih.

Kurd bi pêşengîya PKK'ê û Serokatiya A. Öcalan dîrokeke nû dînîvisin. Bi serhîdan, berxwedan û livbâziyênen xwe ve.

Dîrok gelek girîng e. Ci dema ku çîn û gelên bindest dîroka xwe baş hîn bibin evqas bêhtir nêzîkî serfiraziya xwe ji dibin. Zanyar û civakzanê mezin Doç. Dr. İsmail Beşîkçi wiha dînîvisê: "Kî hewceyi zanistê (ilmê) be ewê hîn bîbe. İro Kurdish hewceyi zanistê ne." Dîrok ji zanist e. Lewma Kurdish ji hewceyi hînbûna dîroka xwe ne.

Helbestvanê Kurd Jan Dost:

‘Ez helbesta xwe di bêdengiyê de dinivîsim’

Kengê te dest bi helbestê kir?

– Tê bîra min, ez deh salî bûm êvareke zivistanê bû, ez li ser nîvan rûniştî bûm. Nizanîm çawa min pênuşa xwe rakir û çend xêz bi Erebî nivîsandin. Weke helbastvanekî ji xwe razî ez wê şevê razam. Ji wê hingê ve ez bi xwesiya helbestê hesiyam. Li gor ez bîcûk bûm, ez tê gîhîstîm çendî nîvisin rihiyetek e ji mirov re.

Bandora lorîkên diya min rehmetî, li min gelek bû, wê bi dilovanî û Kurdiyeke zehf zelal neviyê xwe dilorandin. Di mala me de pirtûk gelek bûn; pirtûkêm bavê min (ku mele ye) tevde olî, yê birayê min toreyî bûn, lê mi xabin ew pirtûkîn pîr tevde bi Erebî bûn, tenê dîwanen Cegerxwîn li mala me hebûn. Di temenê çardeh panzdeh saliya xwe de min dest bi Kurdi kir..

Helbest ci ye?!

– Ev pîrs ji hezarê salan ve tê pîrsin û di nîrîna min de helbest ji danasînê mezintir e û ew hîç naakeve çarçovan, helbest der yayeke bêperav e, tu nikari bixî piyalekê !

Mehmûd Derwîş dibêje: “Eger min zanîbüya helbest ci ye, minê tev nivîsandiba û bêxem rûniştama.”

Jean Cocteau dibêje: “Helbest pîwestiyek e, lê xwezi min zanîba ji bo ci ?!”

Danasîna helbestê pîr dijwar e, ji kevin de xemek bû, filozofe Yewnanî (Grîkî) **Aristo** pirtûkîk li ser dasasîna helbestê nîvîsiye, zanyarên Erebîn ji ji berî hezar û du sed salî pirtûkîn girîng li ser nîvîsine, ez bi kurtî karim bibêjîm: Helbest sihir e. (cadûkarî ye)

Çi cihêrengî hene di navbera helbest û pexşanê de. ?

– Cihêrengîa yekemîn muzîk e, û du nîfî (celeb) muzîk hene, a) Muzîka ji derveyî helbestê b) Muzîka di hundîrê helbestê de. Muzîka ji derive li ba min pîr pîwest e, ya hundîrîn weke çawa derya bêpêl nabin, bihar bêgûl cihêrengîya di helbestê de, kurtahî ye, ev ji di helbesta nûjen de, bi peyvîn hindik helbestvan dikare tişteki mezin bibêje, ez karim mînak bînim, helbestvanê Farisi **Umer Keyam** di çarîneyeke xwe de dibêje: (Pişî wergerandinê):

Min dengek bihist di berbangê de

Digot Şiyar bin, rabin şâhiyê

Rabin tiji bikin piyala me yê

Berî dostê qederê, piyala temenê we dagire!

Di vê çarîneye de, **Keyam** nîrîna xwe li ser jînî gotiye, lê dema romannîvîsê Yûnanî **Kazantzakis** eyî nerîn bi şeweyki pexşanî dibêje, romanekî weke **Zorba** dînivîse, peyvî têrî wî nakin. Divê helbest bi tîn be, ne pîwest e li ser ci hatibe nîvîsin, lê divê yê ku helbestê bibihîze, an

bixwîne, bête hejandin, serxwes bibe, lezzeta wê bibîne, ji xwe rexnevanê Romanî yê berî zayînî wiha dibêje: “Helbest lezzet û feyde ye.”

Hinek pexşan hene, weke helbestan e, tiji xeyal û peyvîn li hev hatî ne, bi zimanekî helbestî hatîne nîvîsandin, lê dîsa ji wan re nayê gotin helbest, helbest helbest e û pexşan pexşan e.

Helbesta te ji alîyê deng û muzîk ve klasik e, lê bi forma xwe êdî zehf modern e, tu ve çawa dinirxîni? Di pêş de tu dixwazî giraniyê bidî kîjan cureya helbest?

– Ji xwe min berê got helbest

Helbest zor e, yê jana helbestê nekişandibe, bi êşa helbestvan nizane, carekê min kir ku ez helbestekê binivîsim, min nikarîbû, ez ji qehra giriyan. Ez bi xwe helbesta xwe di bêdengiyê de dinivîsim, di tariyê de, di tenêtiya xwe de, ez dema helbestê dinivîsim xwe weke Xwedayekî dibînim.

bê muzîkê nabe ez dema helbestê dinivîsim baş bala xwe didim muzîka wê, ma ci di xwezayê de bêmuzîk e? Xuşexuşa çeman, hezikîna şapeyîn berfê, teyr û tilûr, hejandina pelên daran, ba... Ba-hoz, axaftin heta Fitagort (zanyarê matematîkî yê grîhî) idia dikir û digot: Muzîk di gera stêra de ji heye”

Bi xwe helbest ji, ne ji derveyî xwezayê hatîye, muzîk hebû û wê bimîne. Muzîka ez dixim nava helbesten xwe, ji erûza Erebî hatîye, erûza nûjen ku Erebî dibêjîn: (tefile), erûza Erebî nema milkê Erebîn tenê ye ji ber ku helbestvanê rojhîlatê yê kevin, weke **Şirazi** yê Farisi, **Xanî** yê Kurd, **Fuzûlî** yê Tirk teva li ser weznen erûza Erebî nîvîsine, êdî ev erûza milkê van milletan teva ye.

Erûza ku ez li gorê dinivîsim, ne ya klasik e (ji xeynî ji çend helbestan), ya min nûjen e, weke min got: (tef-ile) ye, yanî her çend xêzan dawtip (Qafîye) tê guhertin, hevok geh kin in, geh dirêj in, bersivâ besê duyemîn ji pîrsa we ev e:

Helbesta nûjen bilind e, ez guman dikim ez hîn ne gîhîstîme ku karibim wê binivîsim, teknîka helbesta nûjen, teknîkeke xurt û gi-ran e, herkes ne barê wê ye, ez ji zû bi zû newêrim nêzîkê wê bibim.

Di pêş de ez hêvîdar im kari-bim helbesta nûjen ji binivîsim, lê ez wefadarê helbesten xwe me, rehetiya xwe di vî celebi de disti-nim, ya pîwest ji min re, helbesta min Kurdi be, ez bi Kurdi bifiki-rim û bi Kurdi binivîsim.

Hinek idia dîkin ku roman a Kurdi tune an ji qels e, eger hinek idia bikin û bêjin: “Helbesta Kurdi tune”, tê vê yekê çawa binirxîni?

– Çirokek Çînî heye, kurtahiya wê ev e: “Dibêjin rojekê çivîkî gelekî fîriya, heta hat li kenarê bî-rekê venişt, qure qura beqekê di binê bîrê de dihat, çivîka westiya-yî jê pîrsî: Beqê tu ci dibêji? Beqê

zû bi zû yê weke **Marquez J.Joyce, N.Mehfûz**, di nav me de dernakevin.

Eger hinek bêjin helbest tune xirabtir e, ji ber ku helbesta Kurdi gavén mezin avêtîne, hesûdi û zikreşî li nav me pîrr e û em gi-yayê malê tim tehlî dibînin.

Cihê helbesta Kurdi, di nav ya cîhanî de ci ye?

– Ev yek bi wergerê ve girêdayî ye, weke min got, helbesta Kurdi pîrr li pêş e û eger bête wergerandin, wê cihêkî baş di nav helbesta cîhanî de bigire, ev rol ya rewşenbîrên Kurd e, yê ku zimanen biyanî zanîn, divê xe-bata buha bikin, toreyâ Kurdi di

wê di kîjan pirtûkhanê de cih big-rin?

Wê bibin bermayê kîjan mil-letî?

Ahmet Arîf niha, weke hel-bestvanekî Tirk tê nasîn, di cape-meniya Erebî de em wî helbestvanekî Tirk dibînin.

Eger baweriya me bi zimanê, me were û em ji girîka kêmasiyê rizgar bibin, wê çêtir bibe.

Rola helbestvan di têkoşîna şoreşê de diwê ci be?

– Ez bi xwe hez nakim tu diveti li ber torevanan bê danîn, sînor ji afirandinê re tune...

Helbesta Kurdi ji dema **Eh-medê Xanî** ve, helbesteke girêdayî bi pîrsa civakê û mîlet-perweriyê ye, belê di nav de dengen zêde şîrîn ji bilind bûn, evîn ji heye, tesewûf ji heye, ev yek ji firehiya fîrû û zimanê Kurdi dide ber çavan.

Helbestvan serbest e, ci binivîse, nîvîsandina bi Kurdi ci be bila bibe, ziman diparêze.. Ez bi xwe di helbesten evîn de, xwe li pêş dibînim, lê heta niha min tu helbest ji wan ji çap nekirine.

Helbestvanen şoreşer hene, û şoreşer helbestvanen hene, ez ji nîfî (celeb) yekemîn im, bi helbestekê şoreşek çê nabe, lê gelek kanî diherikin cemekî çê dîkin. M. Derwîş helbestvan Filistîni dibêje: “Di şer de, kereke tûj ji helbestekê bi faydetir e, lê ew dîsa dibêje: “Firok ji nikarin helbestekê bikujin.” Ma ku ez bîbêjîm, eger xwendevanen Kurd pîrr bûna wê rola helbestan ji Kurdi di şoreşê pîrr bûya.

Di nav helbestvanen Kurd û yê cîhanî de, yê ku tu dieci-bînî kîjan in? Û ji ber ci taybetiyen wan?

– Ez gelekan dieci-bînim, min pîrr ji xwendine. **Resûl Hemzatov** yê Daxistanî pîrr dieci-bînim ji ber ku ew welatê xwe (Daxistan) pîroz û muqedes dibîne, miriyê a-xa xwe ye. Ez helbestvanen Ermenî **Ohanès Şiraz** dieci-bînim, helbesten wî girîye min tînîn. Ji kevnaran **Meerrî** yê Ereb, **Xeyyam** yê Farisi, **Gote** yê Almanî.. Û gelekîn din. Di nav helbestvanen Kurd de, ez **Xanî** yekemîn helbestvan dibînim, ew weke Pêxemberekî ji Kurdan re fikirîye, ez tu carî ji xwendina **Mem û Zina** wî têr nabim.

Niha ji gelek dengen şîrîn he-ne, lê mixabin em navê wan tenê dibîhîzin, me hay ji der û dora xwe tuneye, rewş ne tu rewş e, ez helbestvanekî Kurd im, nîzamîn helbesta Kurdi li Başûrê rojhîlat gîhîstîye kîjan sevíyê? Şerm e.. Şermekî mezin ez navê **Mu-eyyed Teyyib, Letîf Helmet, S. Bêkes, A. Peşew..** dibîhîzim, mixabin, xeynî **S.Bêkes** min berhemîn tu helbestvanan ne xwendine.

Lê di pêşerojê de problemek çêdibe, gelo berhemîn van kesan

got: “Ez li ezman dinîrim û dibînim hûn çivîk ci derewîn in, hûn her dibêjîn: “Ezman pîrr fireh e, lê ez tu firehiya ezman nabînim, ezman weke devê vê bîrê ye û hew helbet baskên beqê hebûna wisa nedigot.

Îcar ev kesen idia dîkin ku roman tune, ya wê beqa kurteçîrokê ye. Roman heye, lê di dest-pêkê de ye, ez karim **Mehmet**

Ez çivîkîk im, di refekî mezin de, difîrim baskên min nû şîn hatîne, ji azadiyê re çîvîcîvîkî dîkim, êşa dîlê xwe dibêjîm, xuîna ku ji dîlê Kurdistanê dîniqute dibînim, dixwazim

bi hêsrên xwe vê xuîna pak bimalim, em refê çivîkîn difîrin, me berê xwe daye biharekê, emê di rojekê sahî de, li ser dara azadiyê bilûsin û bi dengekî zelal bistirê.

Uzun mînak bînim, Ridwanê Elî (Tilûrê bêgêne) de.. Ez nabîjîm romana Kurdi gîhîstîye, an

Hevpeyvîn: M. Günbat

'Dew û mast bira ne, ji ber ku maka wan şîr e'

● Gotineke koçeran heye; "Dew birayê mast e, ji ber ku maka wan şîr e, şâşiyên M. Mistefa jî yên Î. Ehmed ne zêdetir in ji ber ku, koka wan yek e, Partiya Demokrat a Kurdistanê ye. Ez bawer dikim der heqê mafê Kurdi de kesê herî radikal di dema xwe de Mele Mistefa ye. Heke belgeyên di destê dost û dijminan de bêñ berhevkirin, wê ew rastî hîn baştır derkeve holê.

M. Dewran

Di nav pelên Rojnameya

Welat, hejmara 92'yan de çend nivîsarên balkêş hatin weşandin. Van nivîsaran bala gelek xwendevan û rexnegîran kişandan ser xwe. Çend ronakbîrên Kurd telefon ji min re vekirin gotin:

Rojnameya Welat

divê xwe baş biparêze ji dost û dijminan. Hebûna rojnameyê, di hinava welêt de pîr pêwist û girîng e. Ronakbîrên Kurd bi çavekî ecêp li wê dinêri ku çawa di gel ku bi neyar û dijminan re rû bi rû ne dîsa ji peywîra (wezîfe) xwe pêk tînîn.

De îcar em vejerin ser hejmara 92'yan, di vê hejmarê de nivîsareke bi sernavê "Çend gotin li ser Îxaneta Dîrokî," ji qelema **C. Zûdayî** hatiye nivîsîn. Li hêla jêrîn jî du wêne hene.

Wêneyekî **Mela Mistefa Barzanî**, yek jî yê Mamoste **İbrahim Ehmed**. Di wêneyê de M. Mistefa cîl û bergen eşîrî hene, Î.

Ehmed ji bi timtêlê bajarî yê û ahîzeya telefonê daye ber guhê xwe. Dema bala xwe didê rûpel mîrov armanca C. Zûdayî fehm dikek; Mele Mistefa wek mirovî kevnperest, eşîrî, İbrahîm Ehmed jî wek mirovî şareza nîşan dane. Uslib û dekora C. Zûdayî gelek qenc e, lê gelo kar û qezenc li ku ye?

Li gorî hizra min heke em wek C. Zûdayî li dîrokê binêrîn, em hemû, şoreş, serhildanêñ ku serdarêñ Kurdan pêk anîne bî çavê wî binirxinîn û hemû gunê han biavêjin stuyê wan, divê em dîroka xwe gişt bi avêjin çopê.

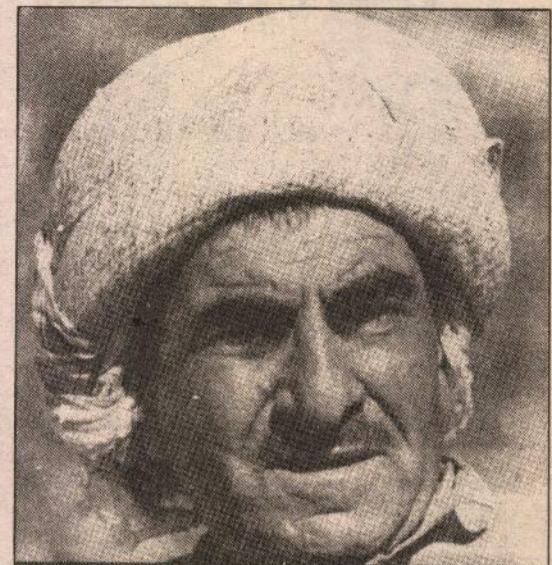
Gotinek koçeran heye; "Dew birayê mast e, ji ber ku maka wan şîr e. Şâşiyên Mele Mistefa jî yên İbrahim Ehmed nezêdetirin ji ber ku, koka wan yek e.

Partiya Demokrat a Kurdistanê ye.

Ez bawer dikim der heqe mafê Kurdi de kesê herî radikal di dema xwe de Mele Mistefa ye. Heke belgeyên

Celal Telabanî

Mele Mistefa Berzanî

di destê dost û dijminan de bêñ berhevkirin wê ew rastî hîn Baştır derkeve holê. Di dema **Serhildana** 6'l'an de, dema ku, pêdiviya Başûr bi yekitiyê hebû, İbrahîm Ehmed dev ji her tiştî berda çû xwe avêt bextê **Şahîn** şahê İranê. Kengê Mele Mistefa ji xebata navneteweyî dûr ket? Helbet dema Memoste û hevelêñ wî serhildan li cih hiştin, çûn. Ew her du serrekîn Kurdan bi serfirazî menfeeta gelê xwe nedîfîn. Ne jî karibûn xîlaf û kerbêñ xwe veşérin ji bo wergirtina mafêñ kurêñ xwe. Niha yek jî ji wan ne li ser kar e. Lî belê ev nesaxiya, di malbata wan û civaka Kurd de berdewam e. Mirovîn wek. **S. Miheyînî Seid Elçi, Dr. Sivan** û bi he-

zarân mirovîn bêşûc di xire cîra navbera Mele Mistefa û İbrahîm Ehmed de têkçûn Ev nexweşî hin di mejiyê M. Barzanî û Talabanî de jî heye û ji berê pirtir berdewam e. Di van çend heftiyêñ borî de PDK'ya Mesud Berzanî, termê Mele Mistefa ji gora nelaîq derxistin di gorîsteneke bi laik de binax kirin.

Celal Telabanî termê hevalekî xwe yî ku li ser sînor hatibû kuştin anî li gorîstaneke laîq binax kir. PDK'ya Mesud Berzanî wêneyekî Mele Mistefa li hundirê parlamentoya Kurdistanê bi dar xist, YNK'ê wêneyekî **Şex Mehmed** li nik wî danî. PDK'ê sazumaneke bi navê **Yekîtiya Jinan** avakir, YNK'ya Celal Telabanî got: "Em vê yekê

napejîrînin, bila bibe **Yekîtiya Afretan**." PDK'ya Mesud got:

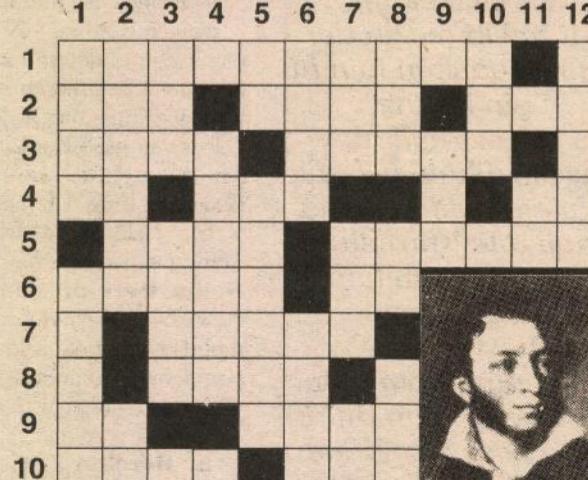
"Afred ne bi Kurdi ye, ji Avrata Tirkî hatiye." Hewlêriyan û Kerkukeyan gotin." Bila parlemento van her du partîyan ber bi hev bîne, lê her ku çû, ji hev dûr ketin. Niha hem Yekîtiya Jinan hem ji Yekîtiya Afredan heye. Ez li vîr jî C. Zûdayî di pîrsin: "Gelo kîjan ji van radikalê mafêñ Kurdi ye?" Tiştî bi seyr, PDK'ya Mesud naxwaze peyvek tenê bi zimanê Tirkî têkeve nav zimanê Kurdi, lê ji bo Artêşa dagirkeren Tirk, li dijî rizgarîxwazên neteweya Kurd rîberiyê dike. YNK'ya Mam Celal heta kengê wê wiha biçe, edî rehmê bikin li gelê Kurd i bêşûc, bes e...

XAÇEPIRS

Çeperast: 1- Romannîvis, çiroknîvis û helbestvanekî Rûs e. Di navbera salêñ 1799-1837'an de jiyaye. Li dijî sistema Çar nivîsiye û têkoşîn kiriye bi rewşenbîrên wek Krylov û Jovkovsky re. Di pêşvebirina zimanê Rûsî de jî, xwedî roleki girîng bûye. Navê hin berhemêñ wî: Çirokêñ masigir û masiyan, Kavalîyeyê Bronzê, Keça Kapîten Angelo. 2- Pévaçoya 365 rojan/ Cînavkeke mulkiyetê 3- Hişk, sert, dijwar/ Dewletêk ji Rojhilata Navîn 4- Notayek/ Olan/ Küçik 5- Jîna li bihuşte/ Navekî mîran 6- Şahî, govend/ Vexwarina me ya bingehîn 7- Av reşandîn, av lêkirin 8- Cendek, laşê bêcan 9- Agir/ Giyayê hişkkirî 10- Mektûp/ Hevala kevanê

Berejîr: 1- Vê salê, ev sal/ Kirê 2- Berevajîyê tijehiyê/ Yezdanê Rojê 3- Gotina telefonî/ Aks 4- Lehçe 5- Bi farîşî pê, pî/ Kesê (a) xwedî kîn 6- Gelî ji Rusya/ Hilweşîna bertê 7- Paytextê Suriyeyê/ Serê xanî/ Berevajîyê tavê 8- Kurtînîvîsandina Komeleya Mafêñ Mirovan/ Cînavkeke îşarkî/ Kal, ixîyar 9- Arvan 10- Nan di rewşa tewandinê de 11- Küçik 12-

Amadekar: Rasto Zîlanî

Nebûn

BERSIVA XAÇEPIRSA HEFTIYA ÇÜYÎ

Çeperast: 1- Şerefkendî 2- Alên/ Dew 3- Huner/ Bêber 4- Iwbar/ Wa 5- Dayeûbabecan 6- Zeyno 7- Ma/ De 8- Nîzamî 9- Çay/ Bir 10- Wan/ İra
Berejîr: 1- Şehîd/ Meç 2- Aza/ Aw 3- Raniye/ NYA 4- Eleweysî 5- Fêrbûn 6- Kn/ Abodabî 7- Bra/ Emîr 8- Ndê/ Bû/ İra 9- Deb 10- Iwe 11- Rwa 12- Ew/ An

KARTA ABONETIYÊ

Ji kerema xwe re ji hejmara pê vê min bîkîn aboneyê rojnameya Welat

Nav:

Paşnav:

Navnîşan:

Bedelê abonetiyê razînin:

Li derive: Mazhar Günbat

İş Bankası Cağaloğlu Sub. Şube No: 1095
Döviz tevdîyat Hesap No: 3138437

Li Tirkîyê: Mazhar Günbat

İş Bankası Cağaloğlu Sub. Şube No: 1095
Hesap No: 0408342

Ji kerema xwe re cihêñ li jor vala dagirin û tevî kopyeke pelê razandina bedelê abonetiyê bişînîn.

Navnîşana Welat: Nuruosmaniye Cad. Atay Apt. No:5 Daire No:14 Cağaloğlu / İstanbul Tel: 513 34 33 Fax (Tel): 511 50 07

Mercen abonetiyê:

Li hundir	Li derive
3 meh	120.000
6 meh	240.000
12 meh	480.000
	50 DM
	100 DM
	200 DM

Ji zû ve bû ku, ji bavê xwe û birayê xwe re telefon nekiribû. Her tim nikarîbû bike. Rewşa wî ya aborî dest nedida ku hergav telefon bike û pirsa malbata xwe bike. Ji xwe ji ber neçariyê û feqîriyê koç kiribû û hatibû metropolê. Li wî bajarı ji xwe re karek dîtibû û dixebeitî. Çend mirovên wî jî berê hatibûn wî bajarı û ji xwe re emeletî dikirin. Wî di van bajarê mezin û xof de rizqê zarokên xwe derdixist. Lé hiş û aqilê wî tim li ser welatê wî bû. Li welat rewşa gel pirr xerab bû. Zilm, tehde û zordariya dijmin her diçû zêde dibû. Gel li dijî vê zilma dagirkerên Tirk berxwedaneke bêhempa dida; têkoşin zêde û geş dikirin. Tevgera azaadiya gelê Kurd bi xurtî dimeşîya, şer û kuştin her roj hebû. Di navçeya ku mala bavê wî tê de bû, bûyereke mezin çê bûbû. Radyo û televizyonê jî di nûçeyen xwe de qala wê bûyerê kiribûn.

Hem ji ber ku ji zû ve telefon ji mala bavê xwe re nekiribû û hem ji ji bo vê bûyerê çû jetona telefonê stand ku telefon bike. Li serê kuçeyê, li goşa sûkê qulûba telefonê hebû. Ew çû ku telefon bike, lê kir û nekir, telefon ne dixebeitî. Jeton ji hundirê telefonê dernediket. Xuya bû ku telefon xirabe bû. Wî xwest ku jetonê ji telefonê derxe. Perê wî tunebûn ku biçe yekî nû bistîne. Bi kulma xwe li telefonê xist, bû zinge zinga telefonê. Lé çawa dikir jeton dernediket derive. Li derive çend kes civiyabûn û lê mêze dikirin. Di navbêne de demeke kin derbas bû; hew dît ku du polîsan fermî (resmi) hatin û di cih de ew girtin, destê wî kirin kelepçeyan. Ew li dijî polîsan derket û ji wan re got; "Sûcê min ciye; hûn çire min digirin?"

Polîsan got: "Tu anarşist, terorist û zirarê didî mal û milkê dewletê. Loma em te digirin."

Ew girtin birin avêtin mînibusê. Hetanê meqera navendî ya polîsan, di ré de têr û tiji li wî xistin. Li meqerê ew birin ber qomsêr, wî jî rabû çend kulm li serçavê wî xist û paşê li şûna xwe rûnişt û ji wî re got:

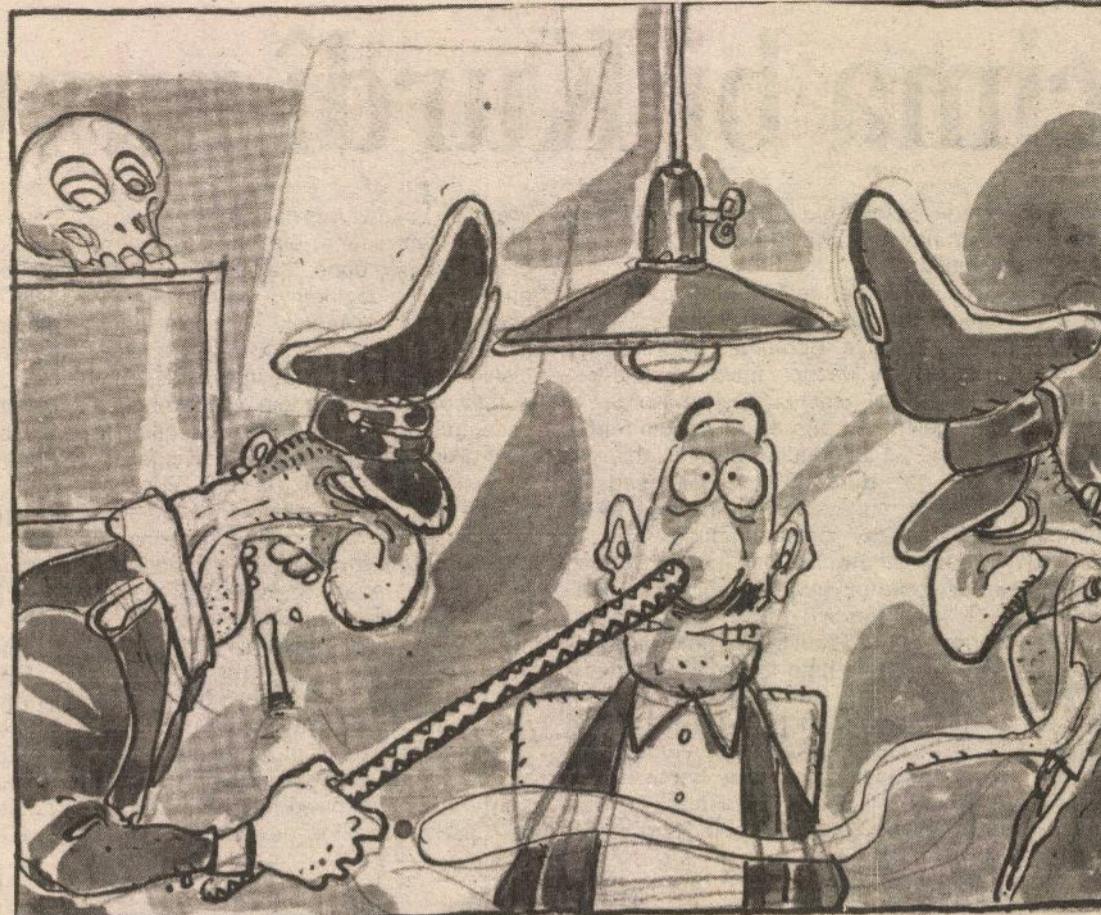
Navê te ci ye; tu ji ku derê û ji kijan bajarı yi?

Navê min xurşid e. Ez ji Mêrdîne me.

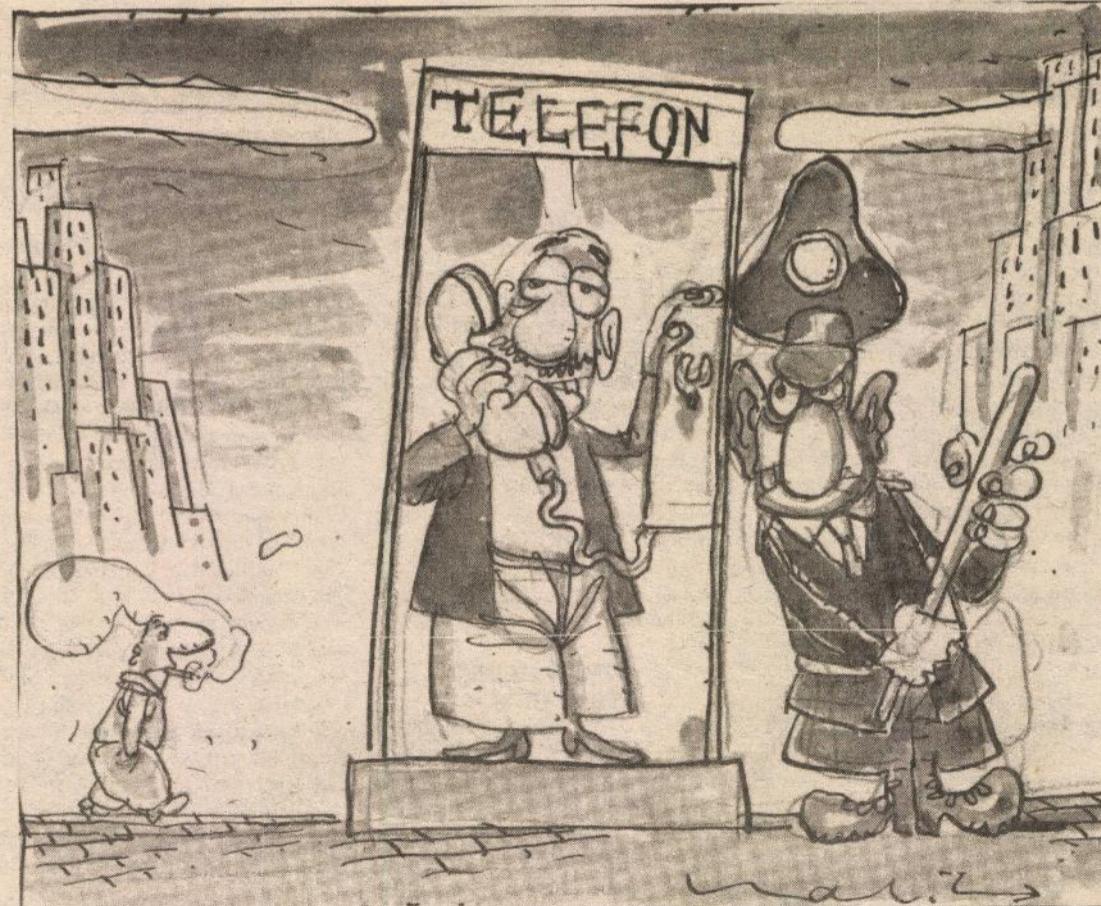
Tu ji Rojhelatê yi, ne xwe tu Kurd i.

Erê, ez Kurd im.

Gava Xurşid got "ez Kurd im" qomsêr bi hêrs rabû ser piyan, sîlek li bin guhê wî xist û çirê wî kir û

Alo Kurdistan

got: "Kurê kerê, madam tu Kurd i, ci karê te li welatê me û di bajarê me de heye. Tu hatî vir ci? Lêxe here welatê xwe, di bajarê xwe de kar bike û bijî,"

Xurşid got: "Ez ji kêfi nehatime vir. Rewşa min ya aborî xerab bû û min tu kar nedît ku bixebeitim. Mecbur mam hatim vir. Ku di bajarê me de kar û karxane hebûna, em ê çima bihatina vir."

Qomsêr got: "Başe, hûn

hatin vir, ci re li vir rehet na-sekinin; zerarê didin dewletê. Ji xwe hûn Kurd hemû cudaxwazin û li gor we dewlet dijmin e û hûn çiqas ze-rarê bidin pê, ewqas ji we re kar e. Ka bêje tu çire telefo-na dewletê dişkêni, tu nizanî ku şikandina tiştên dewletê súc e?"

Xurşid: "Min telefon neşkand. Jeton tê de zeliqi bû, min xwest jetona xwe der-xim."

Qomsêr: "Na, na, te telefon şikandîye. Ên ku tu dîtî hene; şahît hene, îxbara te kirin, lewma min polîs şan-din wir."

Qomsêr gazî polîs kir û jê re got: "Vî kuçikî bibin bavêjin qatê xwarê. Li wir têr lêxin, bila hişê wî were serê wî û bila bibîne ku ze-rar û ziyan li dewletê kirin çawa ye."

Polîsan ew girtin birin xwarê. Deh şev û deh roj di

odabicük de ku bi rastî ji zindana xwînxwaran bû, bi Xurşid işkence kirin. A nebüyi anîn serê wî. Polîsan, ew tazî kirin, ava sar berdan ser, ceyran dan laşê wî. Qomsêr zalim bi xwe pê işkence dikir. jê dipirsyan, di-gotin: "Ka bêje te ji kê re telefon dikir? Te ci re telefon dikir? Li gor şahidêne me ku wî guhadarî li axaftina te kiribû te di seri de gotibû "alo, alo Kurdistan". Kî ye ew. Li ku rûdine. Mala wî li kijan bajarı ye?"

Xurşid ji wan pîrsen polîsan şaş û ecêp mabû. Wî ji polîsan re digot: "Şahidêne we tiştên derew ji we re gotine. Ji xwe re vir kirine. Kurdistan navê insanan nîn e. Navê erdê, axê û navê welat e, hûn jê re rojhîlat, em Kurd jî dibêjin Kurdistan. Min tu car negoziye alo Kurdistan. Ji xwe telefon qet nexebitî, xerab bû."

Lê polîsan ji wî bawer nedîkir. Lêdixistin û digotin divê tu bêjî Kurdistan kî ye, Qomserê wan jî hat hinek bi Xurşid işkence kir û dîsa jê pîrsi: Navê te ci ye?

Navê min Xurşid e.

Qod navê te ci ye?

Navê min yek e, navekî minê din tuneye.

Çawan tune ye. Hemû teroristên cudaxwaz navênen wan ên qod jî hene; divê navê te ji hebe,

Ez jî û hemû Kurd jî terorist nîn in. Esil terorist hûn in; dewleta we ye .

Ne xwe, dewleta me terorist e. Min zanibû ku tu jî ji wan i. Ku dewleta me terorist bûya, dê hûn hemû Kurd bikuştina,"

"Qey dewlet hindik Kurdan dikuje. Her roj Kurd têne kuştin, Lê vê baş zanibin, Kurd bi kuştinê naqedin." Qomsêr hinekî din bi Xurşid işkence kir û ji polîsan re got: "İfada wî pê bidin imzekirin ku em wî bişînin dadgehê."

Polîsan ci kir nekir Xurşid ew ifada derew imze nekir. Ji bo vê yekê polîsan ew neşand dadgehê û her roj pê işkence dikir. Pişte sê hefta polîsan bi zor ifade pê dan imzekirin. Di wan sê heftan de Xurşid ji mirovetîye derketibû. Nikaribû li ser xwe bisekine.

Gava Xurşid birin dadgehê wî ifada xwe ïkar kir û got: "Ew bi darê zorê bi min dane imzekirin. Ez wê ifadê qebûl nakim."

Lê dadgeh jî ya dewleta kolonyalîst bû. Wan Xurşid tewqîf kirin û ew şandin gitixanê.

Kurd çima bi Kurdi naxwînin?

Di pêşveçûna mirovahiyê de girîngiya rola xwendin û nivîsandinê ji aliye tu kesen xwedî mentiq ve nayê înkarkirin. Heta ku mirovahî ji vê qebiliyetê bêpar bû, bi zûbûna meşa kisokê dimeşîya û pêwen-diyê nav mirovan pirr qels bûn. Kengê mirovan ji xwe re alfâbeyek çekirin, hingê pêvajoyeke nîpî nû dest pê kir; vitêsa pêşveçûnê hilkiya, hilperikî. Êdî tiştên ku di pêvajoya sed salan de nedihatîn pê, di demên pirr kurttir de bi saya vê navgina bi sér diafirin. Wekî din, nîrxên ku dihatin afirandin ji nema winda dibûn, bi navgina nivîsandinê, ked û nîrxên ku di şerîn pirr dijwar de li têkoşinê hatibûn bidestxistin, digihîstîn destê nîşen nû. Bi vî awayî mirovahî bû xwedî keleporeke dewlemend û deriyê riya bajarvaniyê roj bi roj firehtir dibû.

Hebet, di vê riye de, hemû gel û netewe ne bi hev re dimeşîyan. Hin ji wan li pêş, hin ji wan jî welê li paş ketin ku êdî wan yên li pêş nediditîn. Gelênu ku girîngî dane xwendin û nivîsandinê û bi zane-

bûn jê istifade girtin, mesafeyeke mezin xistin navbera xwe û gelên cahil ên nexwendî.

Di dîrokê de, gelê Kurd di vê hêlê de eger li pêş gelên din nemeşîyabe, li paş wan jî nemaye. Berhemên ku iro bi riya arkeolojiyê li Mezopotamyayê hatine tesbitkirin, nîşan didin ku pêşyîn Kurdan bi qasî gelên herî pêşketî ji xwendin û nivîsandinê istifade kirine, bes mixabin, iro rewşa gelê Kurd, ku bi ya gelên sedsalâ 20. re tê muqayesekirin, ji rewşa wî ya dema berî zayînê pirr xerabtir e.

Çima Kurd welê li paş man û ew çend ji dûr ve iro bajarvaniyê taqîb dikin. Helbet sebebêne wê hene. Bi metodêne bêbextiyê Kurdistan ji aliye neteweyen giyandagirker ve hate îşgalkirin û parvekin. Ev işgal ji hezar salan zêdetir bi şeklîn cur be cur domiya. Hê ji Kurdistan di bin desten dagirkeran de ye û tê talankirin. Ev talan zirarê dide hemû nîrxên gelê Kurd. Lî zirarê mezin li ser mejîyan dike. Wisa bûye ku êdî gelê Kurd nîrxên

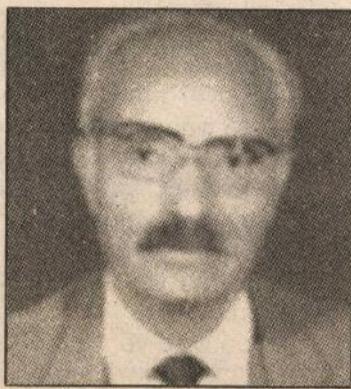
xwe û yên mirovî nas nake, nas bike jî girîngiya wan nizane; bizane jî ev nirx di çavê wî de reş bûne. Mebest bi vê nivîse ne tahlîlkirina dagirkeriyê ye, bes em dixwazin li ser yek nirxekî ku di bin tesîra mirovahiyê de cazîbeya xwe winda kiriye bisekinin. Ev nirx, di destpêkê de jî me got. Xwendin û nivîsandin e. Ji xwendin û nivîsandinê ji em ya bi zimanê zîmkî? qest dikin. Kurd ji xwendin û nivîsandinê bi qasî gelên din hez nakin û girîngiyê nadînê. Car caran bi zimanê dagirkeran bixwînin jî, bi zimanê xwe qet naxwînin.

Bi vê lêkolînê xebatkarên Welat; Zana Farqînî, Siud Azad, Salîh Günbat û Zekî Beyazîd xwestin li ser sebeba vê yekê bisekinin. Kurd çima naxwînin û bi taybetî jî bi zimanê xwe çima qet naxwînin. Sertêne de dijîn çiqas dijwar bin jî, mafê rewşenbir û xwendekarên Kurd heye bibêjin, "Em nizanîn bi Kurdi bixwînin û binivîsin." Ger ew wisa bifikirin wê gelê Kurd ê nexwendî çawa hînî xwendinê bi-be? Ji bo xwendinê pêwist e ku em li

hêviya weletekî serbixwe bimînî? Rewşa Kurdan, ji aliye siyasi ve, bi taybetî pirr bi pêş ve diçe. Tevgereke pirr xurt xwe dide der û pirsgirêka Kurdan dixe nav rojeva dînyayê. Bes ji aliye xwendinê ve em çiqas vê tevgere xurt dişopînin? Gelo, li paşmayîna vî aliyi wê di pêş de zerarê nedî tevgere siyasi jî?

Ger tevgere neteweyî bi xwendin û nivîsandina zimanê neteweyî neyê xweyîkirin, wê tengasiyên tevgerê zêde nebin û serkeftin wê nekeve nav dijwar û xeterê? Gelo çima Kurd ji nikarin, bi qasî xurtiya tevgera serxwebûnê, roman, helbest û berhemên wêjeyî bi zimanê xwe biafirîn? Sebebê vê yekê ne sersariya li hember zimanê zîmkî ye?

Hevalêne me vê hefteyê li ser vê mijara girîng nîrînen Kurdistan ji hemû niş û refan standin. Bi vê lêkolînê me xwest bala hemû Kurdan, bi taybetî jî ya rewşenbiran bikişînîn ser girîngiya zimanê zîmkî û guftûgoyen çareserkirina vê pirsa neteweyî bidin destpêkirin.

Feqe Huseyn Sağrıç

XWENDEKAR ÇI DIFIKIRIN?

Qutabiyan pirsên ku ji wan hate pirsîn bi Tirkî bersivandin. Pirs ev bûn: "Wek xwendekarekî/ê Kurd hûn çiqas li zimanê xwe xwedî derdikevin an jî dizanîn?" Mafê rewşenbirekî/ê heye ku bibeje. "Ez bi zimanê xwe nizanîm bixwînim û binivîsim." Heke ew wisa bibêjin wê gundi ci bikin? Turgut Özal digot: "Bila zimanê Kurdi serbest be. Jix-we kes naxwîne." Bi ya we ev yek rast e?"

'BEREVAJÎKIRIN DI DESTÊ ME DE YE'

Fatma Özgür (Xwendekarê Universiteya Boğaziçiye)

"Em nikarin bibejin em li zimanê xwe xwedî derdikevin û pê dizanîn. Gelek këmasiyen me he-ne."

Wezîfeyeke girîng li ser me xwendekarên ciwan e. Bi dîtina min li ser gelê Kurd e û divê zimanê xwe bi pêş ve bibe, bixwîne, binivîse, ji hev re bibe alîkar.

Dil dixwest ku ne weke wî bû-buya. Lî hindik be jî Özal mafrad derket. Lî berevajîya vê yekê di destê me de ye. Qet nebe di danûstandinê de bi Kurdi xeker bidin û meseleyen xwe hel bikin."

'BI MALBATÊ BIMÎNE ZIMAN NAYÊ JIBIRKIRIN'

Kaya Müştakhan

Munzur Fırat (Universiteya Marmarayê)

"Ciqas baş nizanibim jî, bi devoka xwe ya herêmî dizanîm. Mirov li metropolan jî bimîne bi têkiliyên bi malbatan re ziman nayê jibirkirin. Ev e demeke kin e ku ez li ser zimanê dixebeitim û pêşketinek jî çebûye.

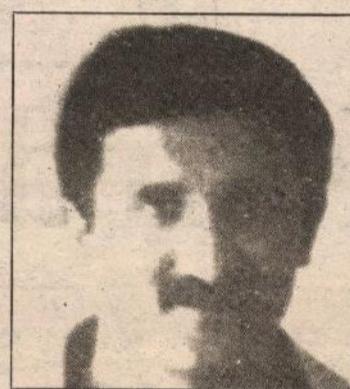
Heqê kesî nîn e ku bibeje ez nizanîm. İca di vê deme de. Bi pêşveçûna têkoşîna rizgariya neteweyî re barêne giran dikevin ser milen ronakbîran jî. Li ser zimanê ci ji me were divê em bikin.

Bandora (tesîra) kemalizmê ev e heftê sal e ku li ser zimanê heye. Lewma Özal hinek bi heq e di vê tespitê de."

Pirsên me ya ji rewşenbiran ev bûn;

- Di dema tevgerên neteweyî de her tim rewşenbir jî gelê xwe re bûne mînak, di xwendin û pêşebirina zimanê xwe de. Rewşenbirêne Kurdi jî vî aliye ve bi dîtina we çiqas wezîfeya xwe tînîn cih? Bi ci awayî mirov dikare bala gelê Kurd bîksîne ser xwendina bi Kurdi. Ev xeta jî neyê kîrin ku gelek peyvîn biyanî ketine zimanê me, divê di sîuna/wan de peyvîn Kurdi yê windabûyi bîkine nivîsînen xwe."

'REWŞENBİR JI RASTIYA XWE ÇEW'T KETINE'

İbrahim Gürbüz

Feqe Huseyn Sağrıç (Ziman-zan)

"Rewşenbirêne Kurd di dereceyeke kêm de wezîfeya xwe pêk tînin. Zêdetir di binê tesîra mijokeran de mane. Rewşenbir jî çand, e-debiyat û zimanê xwe çewt ketiye. Lewma nikare xwendî li ziman û çanda xwe bike.

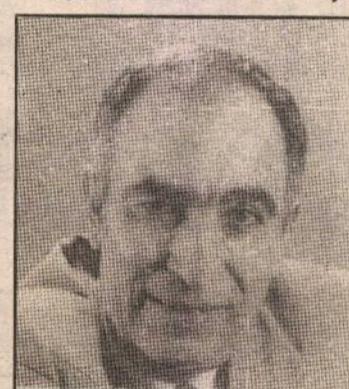
Di baweriya min de ne bi aferî-nekên zanistî, lê bi yê çirokên basit, bi nivîsîneki rihet mirov dikare berê xelkê Kurd bîksîne ser xwendina bi Kurdi. Ev xeta jî neyê kîrin ku gelek peyvîn biyanî ketine zimanê me, divê di sîuna/wan de peyvîn Kurdi yê windabûyi bîkine nivîsînen xwe."

'ZIMAN HEBE TU JÎ HEYî'

Kaya Müştakhan (Nivîskar, rojnamevan)

"Xebata rewşenbirêne Kud di vî warî de pirr qels e. Divê xwe bîdîne ber iradeya mîli. Ew kesen ku bi Tirkî difikirin û pê dinivîsin, mijara nivîsîna wan ci dibe bila bibe ji bo min ne girîng in. Divê rewşenbirêne Kurdi xwe di nav gel de bîhelinin û jî nû ve xwe bîfîsîrinin.

Sedemîn siyasi divê ji bo rewşenbîne asteng. Hewce ye bi dîsîplînekî binivîsin, pê bîpeyîvin û têkoşîn. Heke rewşenbirêne Kurdi bîbîn gerîlayen kulturî dê bîkařîbin bala gel bîkîşînin. Ziman hebe tu jî heyi."

Ahmet Aras

'HERKES BI AWAYEKÎ DINIVISE'

İbrahim Gürbüz (Seroke NCM'e)

"Heta niha rewşenbirêne Kurd di têkoşîna neteweyî de rola xwe baş nelîstine. Ev e 70 sal e ku li bakurê Kurdistanê pirraniya rewşenbirêne Kurd gulîstana Tirkan avane. Bi zimanê wan helbest, çirok, edebiyat, dîrok û hwd. nivîsîne. Gelek e-seren mezîn derxistene meydânê. Wek Yaşar Kemal ku niha ber bi başiyê ve diçe. Heta niha kombûna xwe, yekîtiya xwe li hemû parçeyan çênekirine.

Qet nebe em li Bakur divê rewşenbir û ziman zan dubendiyen li ser ziman û alfabetê hel bikin. Matabaqat di nav wan de çêbibe wê gelê Kurd jî yek alfabe, yek imlaya Kurdi heye û wê bala xwe bidê. Gel aciz bûye ku her kes li gorî fikra xwe dinivise. Dibêjin ku Azadî, Medya Güneşî, Nûbihar, Welat, Rewşen û hwd. bi awayekî dinivise."

'ZIMAN HİMÎ HEBÜNA GEL E'

Ahmet Aras (Lêgerê zargotina Kurdi)

"Rewşenbir kêm in û geleki paşvermayî ne. Ën ku hebûne wezîfeya xwe anîne cih. Bi pirrani xebatên xwe li sirgûnê kîrine wek Celadet, Ekrem Cemîlpaşa û hwd. û

Cemîd Bender

bi çavêne dînan li wan hatiye nîrîn jî.

Rewşa civakî li gorî dilê mirov nameşe. Rewşa me li ber çavan e. TV, radyo, dibistanê me nîn in ku xwendin, nivîsandin û ziman pêşkeve. Lî divê rewşenbir bi tenê jî bimîne ji baweriya xwe nemîne. Hîmê hebûna gelan ziman e. Ji bo pêştaçûna wê divê zargotina Kurdi bê topkirin û nivîsandin. Di her aliyi de qîmetê me tê de ne".

'HEWCE BI SAZIYÊN ZANISTÎ HEYE'

Cemîd Bender (Dirokan, nivîskar)

"Di vî warî de rewşenbirêne Kurd xizmetê kîrine û dikin jî. Di gel hemû qedexeyan hem li derive û hem jî li welêt bi zimanê Kurdi weşan têne derxistin. Romana Kurdi, çirok, helbest têne nivîsin. Ev tev bi têkoşîna gelê Kurd bi dest hatine xistin. Herê ev tişt ne bes in, lê bi vebûna riyan demokratik ev yek wê hîn bêhtir bi pêş ve here."

Pêşveçûn û geşbûna zimanê Kurdi bi tenê bi rewşenbir û keda wan ve ne mimkûn e. Heke imkan ji rewşenbiran re bê dayîn jî bo weşandina berhemên wan û xebatên li ser ziman û kulturê wê pêşveçûn çêbibin. Bi kurtasî bi avabûna saziyên zanistî wek enstituyan û wezîfekirina rewşenbiran wê geşbûn çêbibin."

Wê bidome